

Veľká a malá čokoláda RUDO MORIC Poslala mama Zuzku do obchodu. „Tu máš desať korún, kúp pol chleba, liter mlieka, malú čokoládu.“ A potom sa mama spýtala: „Mám ti to napísať?“

Stávalo sa, že keď mal byť nákup väčší, mama všetko napísala na kúsok papiera, Zuzka ho podala tete predavačke.

„Nemusiš, mama.“ A dievčatko bystro zopakovalo: „Pol chleba, liter mlieka, malú čokoládu.“

Potom sa tešilo, že čokoláda bude od cesty.

Zobrala Zuzka kabelu, zviezla sa výtahom a hybaj na hlavnú ulicu k samoobsluže.

Už chcela vybehnúť hore schodmi, keď vidí plačúceho chlapčeka. Malého, buclatého. Špinavými pästičkami si rozmazáva slzy po líkach a fíká, fíká.

Pristavila sa pri ňom.

„Čo sa ti stalo, chlapček?“

„Mama sa mi stratila.“

„A kde sa ti stratila, há?“ pýta sa Zuzanka.

„Vošla do obchodu a ja som ju čakal.“

„A ako si ju čakal?“

„No čakal... a behal som hore-dolu.“

„A do ktorého obchodu išla tvoja mama? Sem do samoobsluhy?“

„Neviem, to neviem,“ narieka chlapča a slzy si ďalej rozstiera, už je ako kominárča.

Rozmýšľa Zuzka, čo robiť.

„Ako sa voláš?“ pýta sa chlapčeka.

„Karolko.“

„A či Karolko?“

„Neviem,“ a chlapec sa púšťa ešte do väčšieho náreku.

Čo spraviť, čo len spraviť, húta Zuzka. A odrazu už vie. Tu naproti v knižnici pracuje stará mama. Ta zavedie Karolka, stará mama bude vedieť, čo ďalej.

Aj tak urobila. Chytila Karolka za ruku, obzrela sa hore i dolu ulicou, či nejde auto, potom prebehli.

Potešila sa stará mama Zuzanke. A Zuzka sa potešila starej mame. Rozbehla sa oproti nej, tak ako to mala vo zvyku. Ešte aj ruky rozťahla, že jej dá pusku. Vždy to tak robieva.

Doletela k starej mame, len sa jej hodiť do náručia. Odrazu však zastane.

„Čo je, Zuzka moja?“ čuduje sa stará mama. „Vari mi nedáš božtek?“

A Zuzka na to odpovie:

„Ja som na to neprišla, stará mama. Ja som dovedla Karolka, stratila sa mu mama.“

„Jáj, teda tak je to! Najprv povinnosť,“ smeje sa stará mama. A už sa zaujíma o Karolka.

„Neplač,“ utešuje ho. A keď ho umyla a čo bolo treba sa povypytovala, zdvihla telefón a zavolała na Miestny národný výbor:

„Stratil sa Karolko, nevie, do ktorého obchodu vošla jeho mama. Oznamte to miestnym rozhlasom a povedzte, že chlapček je u mňa v knižnici. Tu si ho môže mama vyzdvihnúť.“

A potom sa stará mama obrátila k vnučke:

„Teraz mi už vari môžeš dať tú pusku.“

Hodilo sa dievčatko starej mame do náručia a dalo jej nie jeden, lež tri božky. Veľké, štípané.

O nedlhú chvíľu vbehla do knižnice zadychčaná Karolkova mama. Schytila chlapča a začala ho objímať a bozkávať.

„Ako som sa bála o teba, Karolko!“ a prísnejšie dodala: „Druhý raz stoj tam, kde ťa nechám, nebehaj po celej ulici, ty šalo!“

A keď si už vyobjímala nájdeného synčeka, vraví starej mame: „Ďakujem vám, že ste ho našli a ohlásili.“

„Ó, mne nie,“ usmieva sa stará mama. „Mne neďakujte, tuto Zuzanke.“

Nuž poďakovala Karolkova mama Zuzke a tej sa mocnejšie rozklepalo srdiečko.

Potom vytiahla z kabely veľkú čokoládu a podáva ju dievčatku.

„Zober si, zaslúžiš si!“

„Mama mi povedala, aby som si kúpila malú čokoládu. Ďakujem.“

„Len si zober,“ nástojí Karolkova mama. A keď aj stará mama žmurkla na vnučku, aby si len zobrala, poslúchla.

„Nuž dobre, dnes budem mať dve. Ďakujem, teta.“ A keď videla, ako Karolko lačno vyvaľuje očka na tabličku čokolády, opýtala sa: „Aj Karolkovi dáte?“

„Aj Karolkovi,“ zasmiala sa teta. „A ešte mu aj čosi prihodím.“

A Zuzka bola spokojná. Bežala do obchodu.

Kedy príde jar

DANIEL HEVIER

*Keď si na priedomie vyjdú fajčiari,
keď zmizne sneh na vysokom končiari,
keď vystrelí puk na čiernom konári,
keď budú mať čerstvú hlinu hrnčiari,
keď sa budú žaby člapkať v močiari,
keď sa svrčky budú vozit' v kočiari,
keď k nám s hudbou prídu kolotočiari,
keď odložia husté brady maliari,
keď do jamky začnú triasť gulkári,
keď ostrihá bača ovce v košiari,
keď pod posteľ dajú lyže lyžiari,
keď do lesov nahrnú sa hubári,
keď sa začnú v piesku hrať škôlkári,
keď dedkovi skryjú kožuch figliari,
keď budeš mať prvý kvietok v herbári,
keď topánky začnú lviť rybári,
keď budeš mať zmrzlinu zas v pohári,
keď do bránok vojdú skvelí brankári,
keď sa z vrškov ticho stratia sánkári,
keď na vodu spustia člny člnkári,
keď na náš štadión prídu diskári,
keď bude zlá Meluzína v žalári,
keď začnú mlieť znova zrna mlynári,
keď na cestách budú autostopári,
keď sa začnú v horách hmýriť chatári,
keď už budú včely po krk v nektári,
keď nebudú nádchu liečiť lekári,
keď túlavé cesty spravia cestári,
keď vysadnú na bicykle poštári,
keď nás slniečko pohladká po tvári,
vtedy zistíš, že je už jar v chotári.*

Príbeh o jednom priateľovi a dvoch prísloviach

ONDREJ SLIACKY

Múdre slovenské príslovie hovorí, že nešťastie nechodí po horách, ale po ľuďoch. V príbehu, ktorý sa stal môjmu priateľovi Ondrejovi M., je to s tou múdrosťou trochu domotané, pretože môjho priateľa nestihlo nešťastie doma v kresle pred televízorom, ale práve v hore. Z toho potom jasne vyplýva, že nešťastie sa hore nevyhýba, nech si príslovie hovorí, čo chce, ba možno je nešťastiu v hore najlepšie, chodí si v nej sem a tam, najprv pochodí horu bukovú, potom dubovú, dobre sa cíti v hore smrekovej i javorovej. Dokonca mu je pri tom chodení po horách tak výborne, že na ľudí ani nepomyslí, a keby ľudia sedeli od rána do večera iba pred zapnutým televízorom, tak by o nich ani nevedelo. Lenže medzi ľuďmi sú dvaja takí, čo just nemajú televízor, a tak, keďže sa nemajú na čo dívať, nesedia doma, ale sa túlajú po svete. Vlastne ten môj dobrý priateľ sa po svete netúla, on sa túla po horách. Každú sobotu zvesí doma zo steny pušku a na veľkú radosť svojej ženy zavesí si ju na plece a podího preč.

Kým sa tomu prvému človeku, čo sa túlal po svete, viedlo dobre, postretlo môjho priateľa v hore nešťastie. Vlastne nešťastie stretol on na jednom uzučkom chodníku, no keďže bol človek dobre vychovaný, dal prednosť nešťastiu, vystúpil sa mu z cesty. Ako to však už v takýchto prípadoch býva, doplatil na slušnosť slušný človek. Môj priateľ. Vystúpil sa totiž nešťastiu až natoľko, že sa zošmykol a zlomil si nohu.

Tu by sa vlastne príbeh o Ondrejovi M. a múdrom prísloví, ktoré vôbec nie je múdre, mal skončiť. Ale kdeže. Predsa nemôžem nechať priateľa v hore so zlomenou nohou. V čase, keď bola v televízii prestávka,

zaskočil som poňho, a keďže som mal doma vrece sadry, čo mi v obchode omylom predali namiesto múky, strčil som mu zlomenú nohu do toho vreca. Potom som sa spokojný sám so sebou znova zahľadel na štyristopäťdesiate pokračovanie oblúbeného televízneho seriálu, dúfajúc, že sa naň zahľadá aj môj osadrovaný priateľ.

Lenže dúfal som márne. Môj priateľ Ondrej M. namiesto do televízora uprel oči na oblok, a keby len uprel, on z tých očí začal vypúšťať jednu slzu po druhej. Čo je? myslím si, a zvedavo idem k oknu, aby som zistil, čo také sa to za ním robí, že to môjho priateľa rozplakalo. Ale nevidím nič a pýtam sa darmo. Priateľ mlčí ako ryba, iba čo zosmutnieva a šúverí sa do seba. Už je oveľa menší, ako bol pred chvíľou, a ak to pôjde takto ďalej, zošúverí sa úplne a ja prídem o jediného priateľa, čo mám. Nuž rýchlo rozmýšľam,

ako mu pomôcť, no neprichádzam na nič. Až keď je priateľ zošúverený celkom do klobôčka a ja som z toho nevýslovne zúfalý, všimnem si, kde to cez ten oblok hľadí. A čo vidím? Pravdaže horu, a hneď si aj začnem nadávať, že som na to neprišiel skôr. Veď je to celkom jasné. Môjmu priateľovi Ondrejovi M. sa cnie za horou, a keby len za horou. Cnie sa mu za poľovačkou v tej hore, inak by si nepoložil poľovnícku pušku na kolená a nedr-

žal by prst na kohútiku. Lenže čo ja, nebo-rák, mám teraz robiť, hoci viem, že niečo urobiť musím, ak nechcem, aby sa mi priateľ od žiaľu celkom pomínul. A vtedy ma osvietila spásonosná myšlienka. No ešte prv, ako som sa ho podujal uskutočniť, vybral som priateľovi z rúk pušku.

Viem, teraz si poviete — podfuk! Ako možno bdiacemu poľovníkovi zobrať z rúk pušku. Lenže môj priateľ nebdel, on spal. Stačila totiž malá chvíľočka, kedy sa len tak z čista jasna obzrel na zapnutý televízor, a už aj mal hlavu na prsiach. Preto nebolo ťažké vziať mu pušku, odísť s ňou do vedľajšej izby, roztopiť tam olovo a vliať ho do hlavne, čo sa robí vždy vtedy, keď nemá puška vystreliť.

V tejto chvíli pohoršene krútite hlavou, čo som to za človeka, keď svojmu jedinému priateľovi navždy zničím vec, ktorá by v kráľovstve bola hodna celú jednu polovicu. No nedalo sa nič iné robiť, keď som nechcel, aby sa stalo ďalšie nešťastie. Ak som mal, totiž uskutočniť tú svoju spásonosnú myšlienku, čo mala zachrániť priateľa pred úplným zošúverením od žiaľu, musel som sa na dlhšie vzdialiť z domu. No a čo keby sa tak zatiaľ na ulici zjavil nejaký osol alebo hus a môj priateľ Ondrej M. by v nadšení na nich zalíčil a strelil. A až potom by sa zistilo, ako sa to poľovníkom neraz stáva, že ten osol nebol osol, ale jeden pán, a tá hus nebola hus, ale jedna pani. To by bol predsa môjmu priateľovi Ondrejovi M. už naozaj koniec, nuž preto som sa musel zabezpečiť a zaliť mu tú hlavu olovom. A nielen zaliť, ale mu ju aj vrátiť, a to tak, aby nič nezbadal, čo sa mi dokonale podarilo, lebo môjmu priateľovi Ondrejovi M. stačila tá malá chvíľočka, čo sa pozrel na televízor, aby ďalej spal spánkom spravodlivých. Nuž pokojne som mu mohol dať pušku na kolená, ba i položiť prst na kohútik a pobrať sa za tou svojou spásonosnou myšlienkou, čo nebolo nič iné než ísť do hory, na ktorú sa môj priateľ tak prežalostne díval.

Pýtate sa, načo bolo treba ísť do hory, keď ju bolo vidieť cez oblok. Ale to sa pýtate vy, čo ste zabudli, že môj priateľ Ondrej M. ani tak nesmútil za horou ako za poľovačkou. Vy, čo to viete, iste tušíte, že som šiel do hory preto, aby som uhovoricel dajaké zviera, nech príde pod oblok môjho domu, zastane si a vyčká, kým Ondrej M. zalíci pušku a vystrelí. Ibaže videli ste už niekedy také hlúpe zviera, čo by prišlo len tak mirniks-dirniks za poľovníkom, vystrčilo hlavu a dalo si prepáliť bok guľovnicou? Ja teda veru nie. Nuž darmo som prosil, naliehal a presviedčal, darmo som vzbudzoval ľútosť u vysokej i nízkej, zver ani počuť. Až keď som jedného jeleňa svojim čestným slovom ubezpečil, že o nič nejde, že všetko bude len také divadielko, počas ktorého môj priateľ nevystrelí, pretože jednak má

dobré srdce a so všetkými paroháčmi súcíti, a jednak ani nemôže vystreliť, lebo má hlavu pušky zaliatu olovom, dal si jeleň povedať a pobrať sa so mnou rozveseliť môjho nešťastného priateľa.

Lenže pozor! V čase, keď som ja uprosoval jeleňa, aby si zastal pred oblok môjho domu a počkal, kým Ondrej M. zalíci, prišiel k nám istý môj známy. No a keďže som nebol doma, zobudil ešte stále driemajúceho Ondreja M. a začal s ním reč. Najskôr len takú, čo má a čo ešte len bude mať, a až keď sa nadostač vynachválil, pustil sa do nariekania. A že tak a tak, je riaditeľom všetkých továrenských

komínov, čo otravujú ovzdušie, ale že ním už dlho nebude, lebo už nemá čo cez tie komíny vypúšťať. A ako tak hovoril, plakal stále väčšími a väčšími, až sa ho napokon môjmu priateľovi Ondrejovi M. ulútosť a začal rozmýšľať, ako by nešťastnému riaditeľovi pomohol.

„Priateľu drahý,“ vraví odrazu Ondrej M. nešťastnému riaditeľovi, „ste zachránený. Vaše komíny budú môcť znova otravovať vzduch, pretože v puške mám náboj a ten náboj nie je z ničoho iného než z olova. A olovo, ako zaiste viete, je poriadna pliaga. Keď ho vypustíte cez tie vaše komíny, otráviť prinajmenšom pol mesta. Len už, prepánajána, neplačte, lebo mi srdce pukne od ľútosť.“

Len čo to Ondrej M. dopovedal, chcel vybrať z pušky náboj, no vtedy s úžasom zistil, že olova je v puške viac, ako čakal, že je ho tam plná hlavuň. Hneď ho teda z nej i vybral a daroval nešťastnému riaditeľovi továrenských komínov, ktorý od samej radosti, že bude môcť znova otravovať vzduch i ľudí, zabudol sa mu aj poďakovať a bežal preč.

To, že sa riaditeľ ukázal ako nevďačný, či vlastne zábudlivý človek, je celkom prirodzené. Takých netreba s lampášom hľadať. Horšie, že sa ako zábudlivý prejavil aj môj priateľ Ondrej M. Ten náboj z olova, čo chcel vybrať z pušky, vôbec z nej nevybral. Ba čo horšie, pušku, ktorá už teraz mala uvoľnenú hlavuň, položil si znova na kolená a trúchlivo sa zahľadel na blízke hory.

Lenže o tomto všetkom som ja a jeleň, čo kráčať so mnou k môjmu domu, nemal ani štipku zlého tušenia. Naopak, celou cestou sme si rozprávali vtipy, pričom sme sa tak smiali, až sa ľudia zastavovali a pohoršene si nás premeriavali pohľadmi. Ba jeden z nich spomenul i ľudovú múdrosť — po smiechu býva plač. Lenže kto by si takéto reči všimal. Ďalej sme sa my s jeleňom chichúňali, ako si vystrelíme zo smutného Ondreja M., a pritom sme vôbec netušili, ako blízko sme pri tej ľudovej múdrosti. Pochopili sme to len vtedy,

keď sme konečne došli pred môj dom a ja som jeleňa postrčil dopredu, aby ho Ondrej M. zazrel v celej jeho parohatej kráse. Vlastne ani vtedy som tú múdrosť o smiechu a plači ešte nepochopil, lebo keď Ondrej M. zazrel pod oblokom jeleňa šestnástoráka, vyskočil na obe nohy, na tú zdravú i tú zlomenú, a najprv sa len štípal do ruky, či sa mu to všetko nesníva, a až keď mal ruku tak doštipanú, akoby ju vložil do osieho hniezda, pochopil, že všetko je to pravda, a nie nejaký sen. A vtedy sa Ondrej M. prestal šúveriť do seba, rozžiaril sa tak, ako ešte nikdy v živote.

No čo vám mám hovoriť; on bol šťastný z jeleňa, ja som bol šťastný z neho a jeleň bol zasa šťastný z nás oboch. Ba keď priateľ Ondrej M. namieril naň pušku, od samého šťastia sa ešte vzoprel na zadných behoch, aby bol celý na muške. Vtom však Ondrej M. potiahol kohútik a puška, čo nemala vystreliť, vystrelila, takže jeleň len odrazu kľakol na predné behy, no potom sa vzopäl a farbiac zem odvliekol sa preč.

Viem, teraz si hovoríte, načo nám rozprával príbeh s takýmto smutným koncom, keď príbehy so smutným koncom nemá nikto rád. Ale omyl. O nijaký smutný príbeh nejde. Môj priateľ Ondrej M. totiž ešte nikdy nijaké zviera neskolil, prečo by mal práve teraz skoliť jeleňa. A že jeleň farbil? Cha-cha-cha... to z neho padali na zem lupienky červenej ruže, ktorú Ondrej M. trafil namiesto neho.

Lenže to viem iba ja, a teraz to viete vy. On, keďže sa nemohol pohybovať, to vedieť prirodzene nemohol, a tak je naďalej presvedčený, že je najlepší strelec na svete.

Nuž je toto príbeh so smutným a či so šťastným koncom?

Vrabec

N. ARTUCHOVÁ

Vrabec vrazil do skla na schodišti a trepotajúc krídelkami klesol na kamennú dlážku.

Celý prekvapený chvíľu sedel a chystal sa vzlietnuť, aby znova v prudkom lete zamieril k oblohe.

„Počkaj, hlupáčik! Zabiješ sa!“ skríkla Gaľa, zbehla zo schodov a oboma rukami schytla vtáčika. Vrabec nožičkami slabo poškrabkával a štekľil dlane.

Gaľa nadšene pištala a bežala na dvor.

„Vtáčik! Živý vtáčik!“

Deti, čo sa hrali pri bráne, pribehli k nej.

„Aký je peknučký!“ zvolala Nataša.

„To je vrabec,“ riekla Zina.

A Peťa povedal:

„Drž ho silnejšie, lebo uletí!“

Vrabec vrtel hlavičkou napravo-naľavo.

Mal blyštavé, čierne, šibalské očka. Podľa

očí sa vôbec nedalo usúdiť, že sa naľakal. Ale vrabčie srdiečko bilo veľmi rýchlo, rovno Gale do prstenníka: ťuk-ťuk-ťuk!

„Gaľa, daj ho mne!“ zaprosil Peťa.

„A čo s ním budeš robiť?“

„Budem ho nosiť vo vrecku, všade bude so mnou. Aby neuletel, priviažem ho na špagá-tik.“

„Nedaj! Nedaj!“ zborovo skríkli Nataša so Zinou.

„Ach, tí chalani!“ dodala Zina rozhorčene.

„Len by vždy niekoho trápili! Ani čo by to vrabca nebolelo! Daj ho mne, Gaľa, u mňa mu bude dobre.“

„A ty čo s ním urobíš?“

„Dám ho do škatule — do veľkej kartónovej, narobím do nej dierky, aby mohol dýchať, a budem ho kŕmiť mliekom, cukríkmi...“

„Nedaj! Nedaj!“ prerušila ju Nataša.

„Myslíš, že by mu bolo príjemné sedieť osamote v škatuli? Daj ho radšej mne. Mám peknú, naozajstnú kletku. Je v nej krmidlo, vanička, pohárik na vodu... Aj lietať v nej môže... Pekná kletka... Predtým tam bol čížik, no teraz je prázdna...“

„Teda nech je radšej spoločný,“ povedala Zina, „aby sa nik necítil ukrivdený. Jeden deň nech je u mňa, potom u Peťu, potom u Nataše.“

„A Gaľa čo?“

„No dobre, štvrtý deň nech je u Gale.“

„Gaľa, nech je spoločný, dobre?“

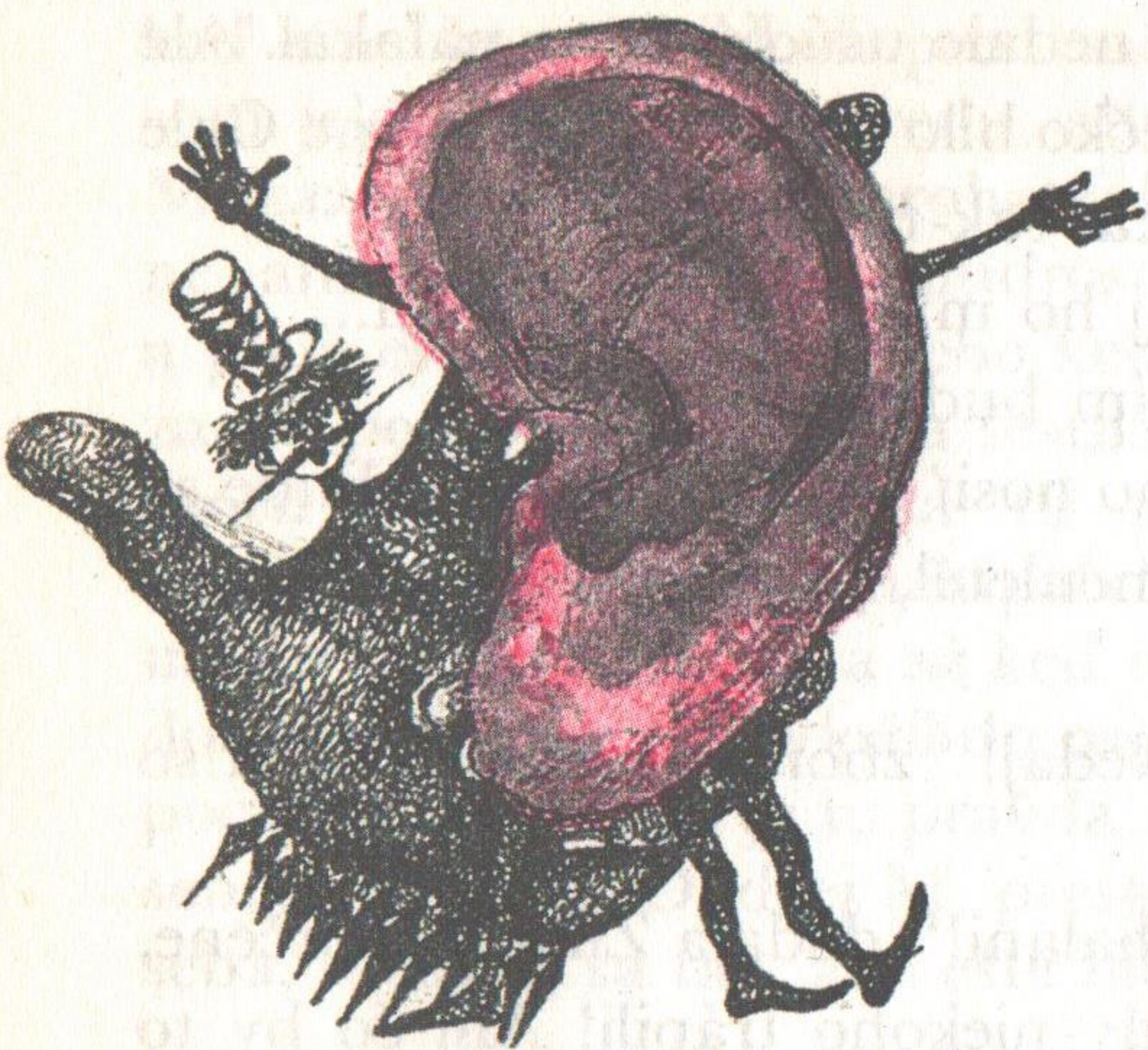
Tak ju prosili Nataša, Zina a Peťa. No vrabec pozeral na Gaľu a zdalo sa, že tiež o niečo prosil, bez slov, iba veselými čiernymi očkami a tým rýchlym tlkotom srdiečka.

Čo myslíte, deti, čo urobila Gaľa s vrabčekom?

Bodliak

OLGA PALANSKÁ

Púpavy. pyšneli a natrčali slnku žlté kvety.
„Len svieť, slniečko, svieť a daj nám trocha z tvojich
zlatých lúčov. Chceme byť ešte krajšie,“ volali a pokyvovali
žltými hlávkami.

Nedaleko stál bodliak a žalostil:

„Keby som mal aspoň jeden, jediný žltý kvietok a nebol
taký pichlavý. Každý sa mi vyhýba.“

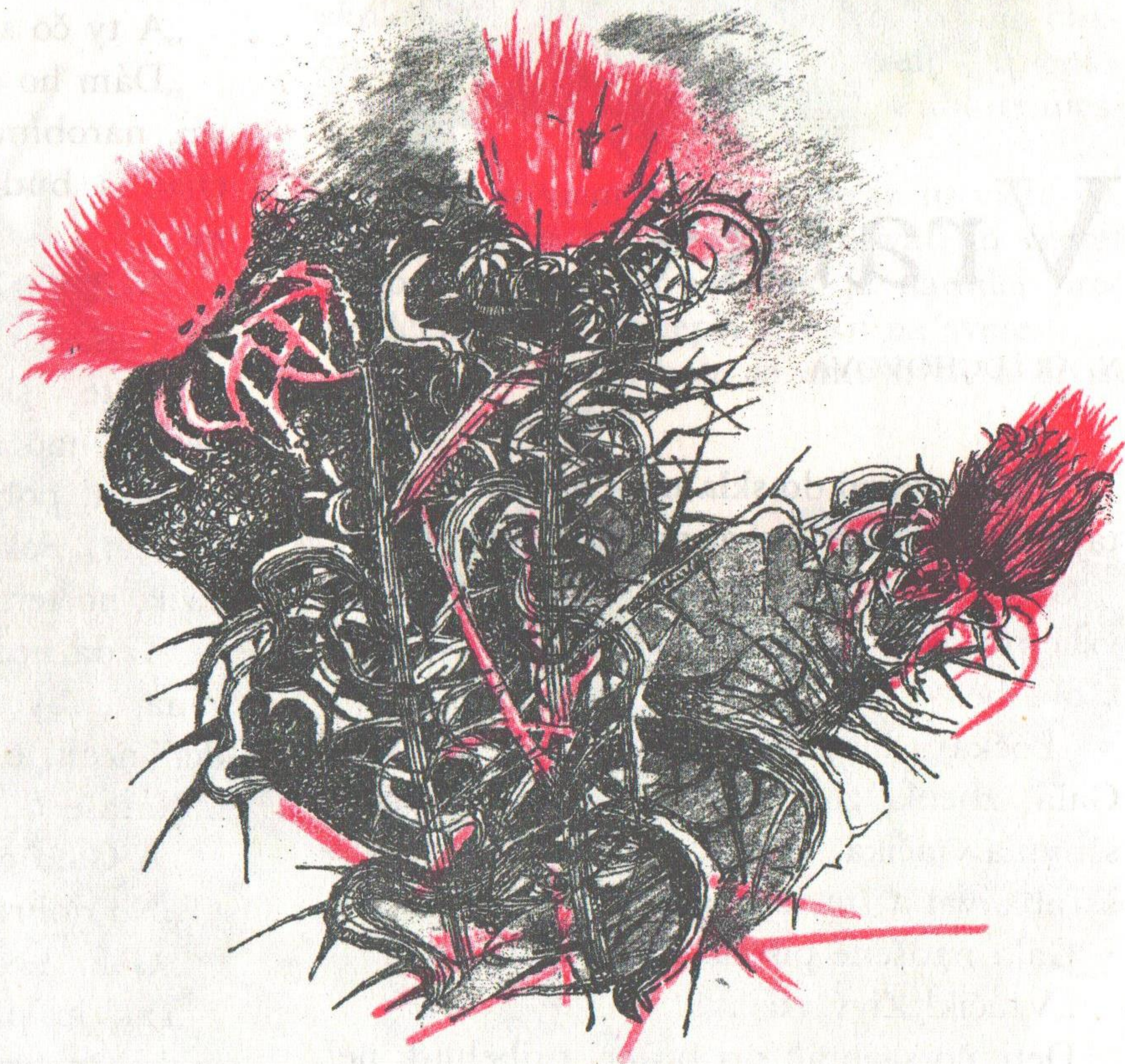
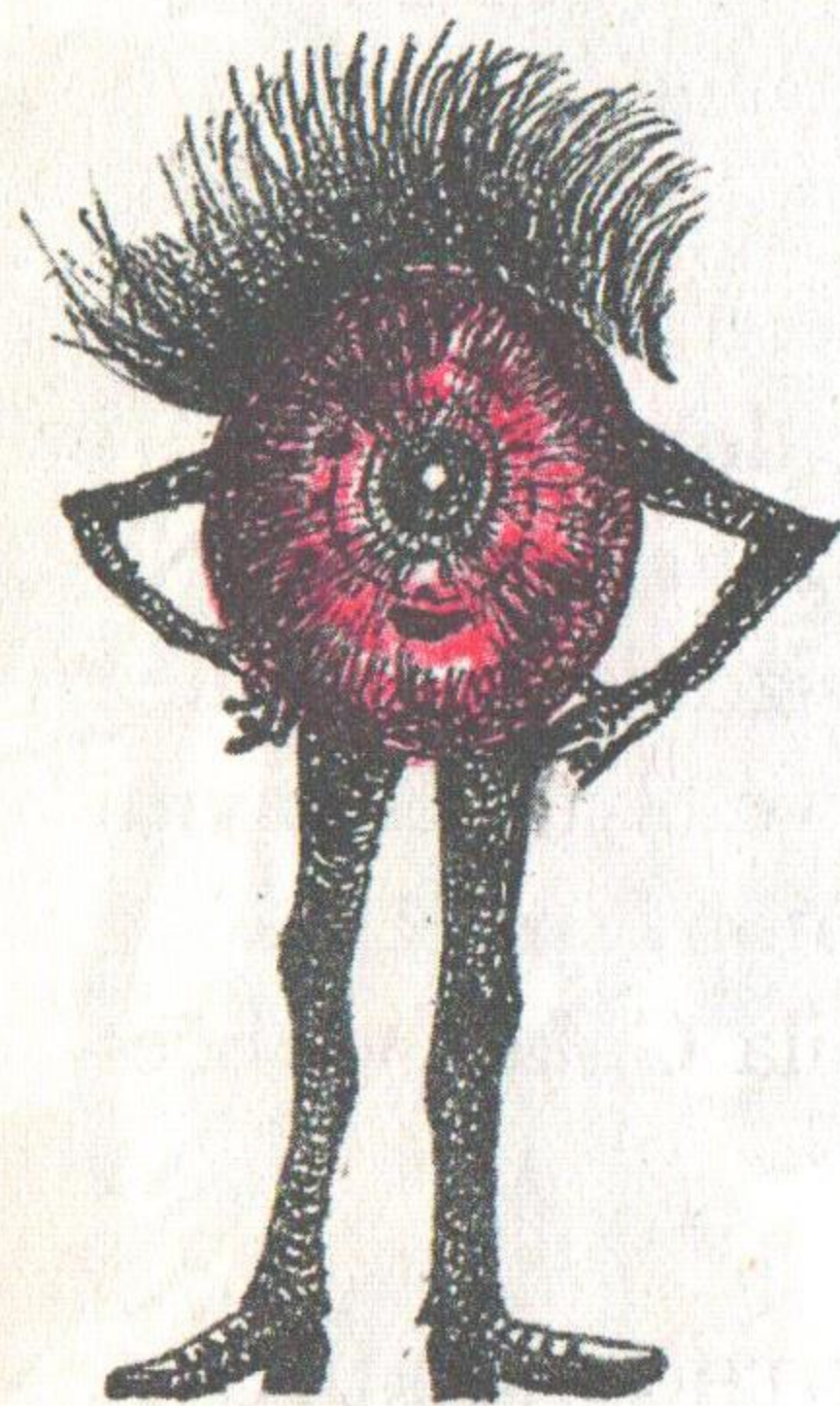
Päť detektívov

LUBOMÍR FELDEK

*Päť detektívov
šlo s ľahkou myslou
na malé pivo —
a vtom im srdce stislo!*

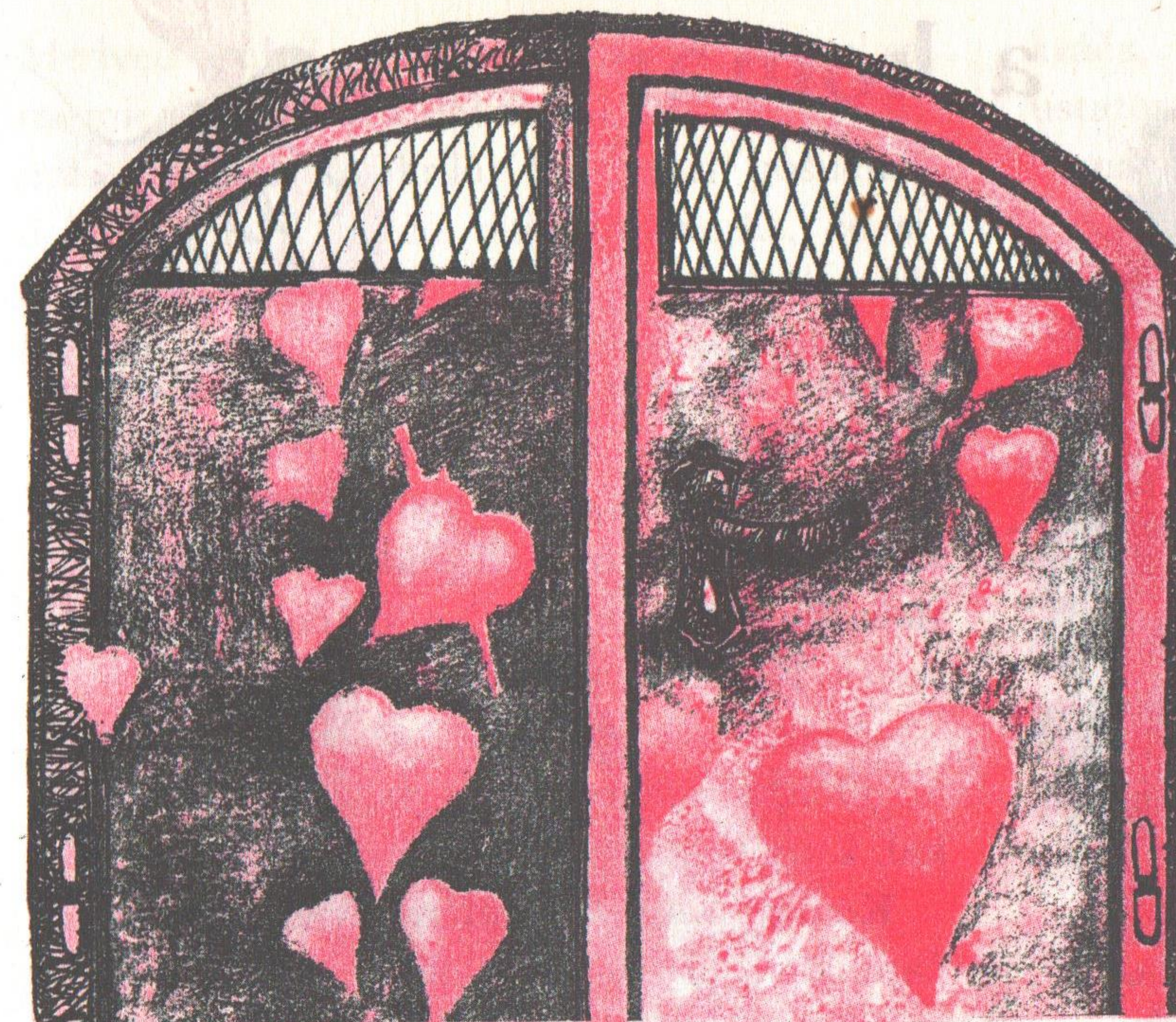
*Zvolal detektív SLUCH:
„Začul som, chlapci, buch!“
Zvolal detektív ČUCH:
„Volačím vonia vzduch!“*

*Šli za tým buchom,
čo začul SLUCH,
a za tým vzduchom,
čo ňuchal ČUCH.*

O niekoľko dní púpavy dozreli. Z kvetov ostali šedivé
lampášiky, ktoré sa čoskoro rozleteli do vetra ako vzducho-
plavci.

Bodliak zakvitol modrastými kvetmi, opeknel a ešte dlho
hostil včielky voňavým peľom.

Tajomstvo pre mamičku

ANNA MAJEROVÁ

Nakreslil som sa na papier: hlavu ako slnko, potom hrud'
— v nej srdce, potom dve nohy, dve ruky a v jednej z nich
kvet. Oranžovožltý. Voňavý. Iste aj ja tak vyzerám v mami-
ných očiach. Vždy mi hovorí:

„Vstávaj, slniečko moje!“

„Dobrá chuť, srdiečko!“

„Dobrá noc, môj kvietok voňavý!“

Z papiera som si urobil lietadlo. Vzlietol som k slniečku.
Vyhladal som ho za obláčikom a dačo mu pošepol do ucha.
Potom som povedal: „Jedééén, dvááá, tri!“ — a bol som
pred našou brávkou. Celú som ju pokreslil srdiečkami. Tak
som na našom dome urobil výstavu. Ako sa to robí pred
veľkým sviatkom.

A potom... Potom som z rukáva vytiahol skrytý kvet.
Skutočný, živý. Klinček.

Odniesol som ho mame.

Vtom slniečko vyhuplo spoza obláčika a zažmurkalo na
mňa šibalsky. O našom tajomstve vieme iba my dvaja
— slniečko a ja.

*A vtom už zvolal aj
detektív ZRAK:
„Hľa, chlapci, leží tu
pečený vták!“*

*Detektív HMAT
jediným chmat
chytil pečeného vtáka:
„Nebude to, chlapci, sliepka dáka?“*

*Odhryzol si z pečeného vtáka
detektív CHUŤ
a povedal: „Kdeže sliepka dáka!
Podľa chuti ide o labuť!
To labuť, ach,
zastrelil niekto — buch!
To pušný prach
naplnil vôňou vzduch!
A potom ktosi
labuť upiekol,
no nemal čas ju zjesť —
a utiekol!“*

*Čo zostávalo piatim detektívom?
Zjedli tú labuť, zapili ju pivom.
Päť detektívov — zmyslov
šlo domov s ľahkou myslou.*

Medveď a komár

KAZAŠSKÁ ROZPRÁVKA

komár. „Môžem ho utrápiť až k plaču, keď mu nedám spať. Zajtra sa o tom presvedčíš.“

Bolo veľmi teplo a medveď raz nevedel, kam sa podieť pred dusnotou. Lahol si do tieňa hustého stromu. No len čo zatvoril oči, ozvalo sa mu celkom nad uchem:

„Bzzz, bzzz...“

„Och, prekliaty,“ povedal si čapták a čakal, kedy mu komár sadne na nos.

Komár pokrúžil nad medveďom a sadol čaptákovi na nos. Ten dlho neváhal a plesk sa labou po nose. Komár však nebol hlúpy, vyletel ešte skôr, ako medveď udrel.

Len čo sa medveď obrátil na druhý bok, znovu sa ozvalo:

„Bzzz, bzzz, bzzz...“

O chvíľu však bzúčanie stíchlo. Medveď sa nazdával, že komár odletel. Tomu však ani na rozum neprišlo odletieť. Opatrne sa vopchal čaptákovi do ucha a silno ho uštipol.

Chytil raz medveď v lese zajaca a začal mu len tak, pre vlastnú potechu, drať uši. Zajac sa rozplakal od bolesti a krivdy, ale pre medveďa je to len zábavka — smeje sa a derie. Keď sa čapták dosýta pozabával, pustil zajaca a šiel ďalej.

Zajac sa pritajil pod kríčkom, čupí tam napoly mŕtvy od strachu, utiera si slzy labkou a narieka: „Som to ja len nešťastné stvorenie: aj malý, aj slabý, nemám nikoho, kto by ma ochránil.“

„Ja ťa ochránim,“ začul zrazu zajac piskot z trstiny.

Obzrel sa zajačik za hlasom a zbadal komára. Tak sa rozveselil, že mu zrazu uschli oči.

„Kdeže sa ty, muška, môžeš nahaňovať s medveďom?“

„Ja som silnejší ako medveď,“ odvetil

Medveď zrukol od bolesti, vyskočil, zavrteľ sa na mieste a takú si dal labou po uchu, že sa mu v očiach zaiskrilo. Potom si pošúchal ucho a uložil sa čo najpohodľnejšie, že si spí. No kdeže, kde! Len čo zatvoril oči, nad hlavou sa mu znova ozval komárí bzukot.

„Och, prekliaty! Laľa, aký je neodbytný!“

Medveď sa zviechal a išiel si hľadať iné miesto. Prediera sa čapták kríčkami, škriabe sa, zíva na celý les a komár za ním:

„Bzzz, bzzz, bzzz...“

Medveď sa dal vnohy. Utekal, utekal a nakoniec sa ustatý zvalil pod strom. Leží, počúva: v lese je ticho, všetky zvieratá i vtáky už dávno spia. Je tma — nič nevidno. Odrazu sa mu ozvalo celkom nad uchem:

„Bzzz, bzzz, bzzz...“

Medveď si sadol a horko sa rozplakal.

„Tak ty mi nedáš pokoj, naničhodník? Teraz si však dávaj pozor. Čo tu hned presedím do bieleho rána, ale teba, pliaga, zabijem.“

Ale medveď nezabil komára, hoci ho ten skoro na smrť utrúpil.

Ráno vyšlo slnko. Vtáky i zvieratá sa zobudili. Všetko víta nový deň, iba medveď sa slnku neteší. Zlostný, s pochlpenu srstou,

kráča, tacká sa lesom. Oči mu klipkajú od ustatosti a v ušiach mu jednostaj zvučí komárí bzukot.

Uvidel zajac medveďa a nadšene si poskočil.

„Ach, ten komár! Aký je to chlapík!“ vyskakoval zajko a tak sa chichotal, až mu slzy tiekli.

A komár, ktorý vzíde aj tam, kde ho nezasiali, bol hneď pri ňom.

„Videl si medveďa?“ spytuje sa.

„Videl, videl,“ odpovedá zajac a tak sa chichoce, že sa chytá za brucho. „Ej, či si mu dal! Ďakujem ti, priateľ. Povedz mi však, ako sa ti — takému maličkému — podarilo premôcť medveďa?“

„To je jednoduché,“ odpovedal komár.

„My komáre nie sme takí bojkovia, ako sú zajace.“

PreĽ. H. KRIŽANOVÁ-BRINDZOVÁ

Ako sme spoznali spoločné spomienky

Nemohla som sa vynačudovať. Podľa mojich doterajších skúseností by Miro s Tonom a Rapkáčom mali práve teraz všetko obchytávať, otvárať a rozoberať. Ale oni práve naopak. Stáli ako drevá na mieste, akoby mali znova založené neviditeľné putá.

Najprv sa rozostúpila temná ste-na vesmírneho obra. Cítila som sa, akoby som mala vstúpiť do brucha veľryby. Ale dnu bolo, našťastie, svetlo. Také isté ako vonku. Steny lode zmizli. Jednoducho neboli. Práve to tak ohromilo mojich ctených kamošov. Akoby pozemšťania nepoužívali okná. Sklená loď, veď je to logické. Ale musí to byť krásna, cestovať v tom medzi hviezdami!

Konečne sa Tono pohol. K najbližšiemu stromu. Veď namiesto temných stien sa okolo nás rozprestierala tá istá príroda ako predtým. Ktovie, ako to spravili, že plášť bol nepriehľadný len zvonka. Už som to nevydržala a rozosmiala sa. Musela som pretnúť to napätie. A Tono sa naozaj podobal muche, čo znova a znova doráža na obločné sklo. Ale potom sme zmeraveli my! Tono pokračoval ďalej k rúbanisku, bol už pri prvom, druhom pni. A myslel si, že je ešte stále s nami, dnu v lodi! Zrazu sa spamätal. Obrátil sa. Teraz sme sa smiali všetci spolu s Migom a Magom. Pred Tonom sa znova temneli nepriepustné steny...

„Aj domy máme takéto,“ usmial sa Mig. „Keby ste sa k nám predsa len raz dotrepali, vyvažovali by ste oči.“

„Aj by sme vám dali nažrať,“ ponúkol nás hostiteľsky Mig, „od rána vám už iste kručí v bruchách.“

To mal teda pravdu. Všetkým sa nám zbierali sliny ako pokusným psom.

„Ja by som to na vašom mieste neskúšal,“ povedal Mag. „Čo keď vám to poblázni žalúdky? Možno by vám museli vypláchnuť pupky a potom by ste sa nenadžgali pekných pár dní.“

„Sucháre a čaj,“ zaškľabil sa Tono. Jemu už raz vypláchli žalúdok, keď ako šrac vypil tuším petrolej z nevinnej pivovej fľaše. Jeho mama si ho tam odložila na čistenie šijacieho stroja. Bolo to dávno, ale spomienka ostala, ako vidieť, stále živá. Fuj, radšej na to nemyslieť.

„Ja by som si aj dal,“ zavrčal Rapkáč. „Nech je to gebuzina, aká chce. Prihrajte to sem.“

„Pozor!“ zarehotal sa Tono. „Lebo Rapkáč vám spracuje aj taniere!“

„Družinová porcia je pre neho predjedlo!“ zasmial sa Miro.

„Na tvojom mieste by som si predsa len dal bacha,“ blížil sa Mig k akémusi pultu.

„Zdá sa, že tá vaša strava nebude bohviečo,“ nenápadne ustupoval Rapkáč. „Alebo je to riadna gebuzina, alebo ste škrobi.“

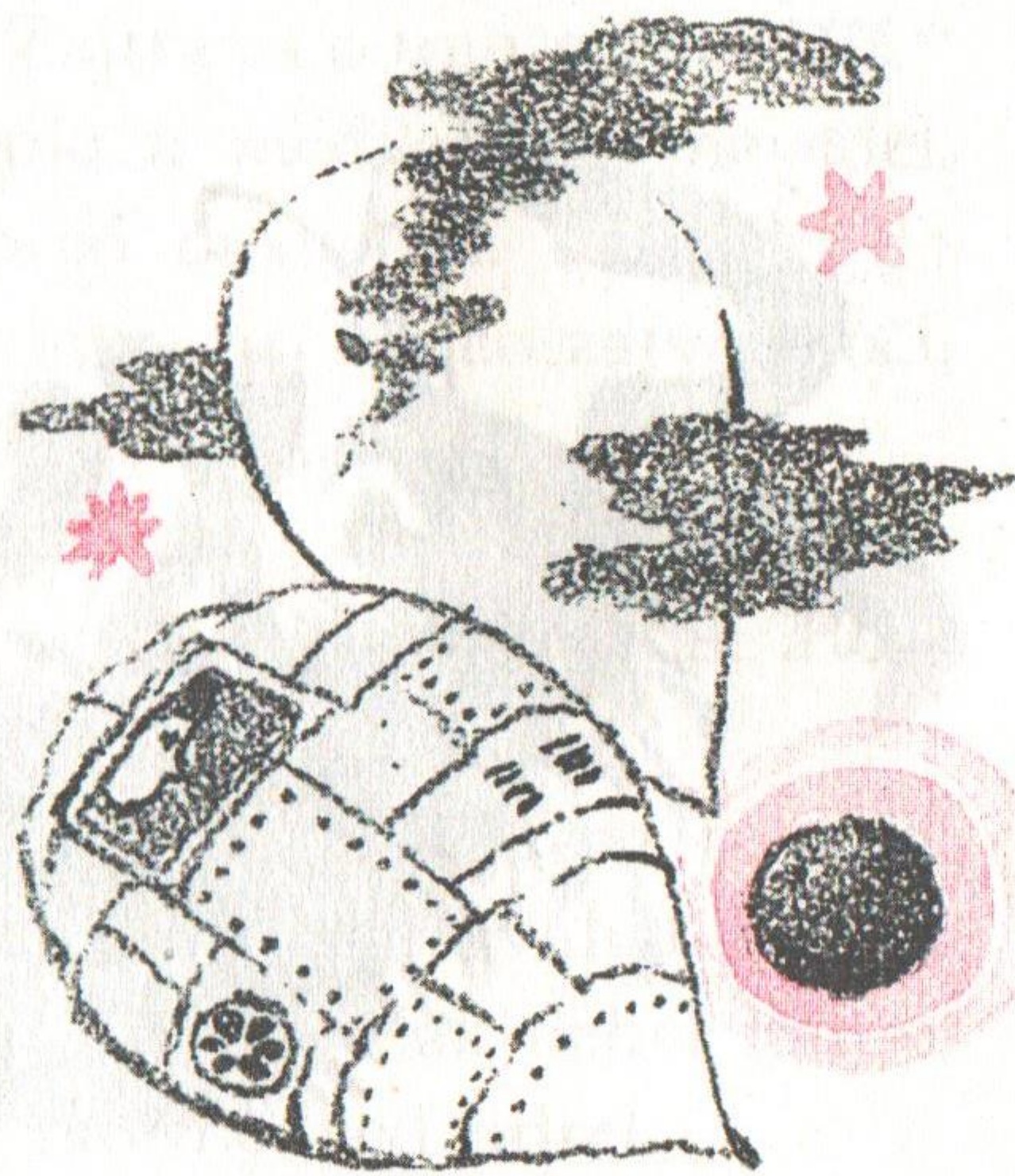
Vtedy pred neho položil Mig na rozmerom podnose drobný kúsok bezfarebnej hmoty. Všetci sme sa zasmiali. Rapkáč sa zhnusene uškrnul.

„Keby to bol aspoň kus syra.“

Vtom začal ten nepatrný hlt narastať. Chvilkami akoby váhal. Najprv sa to naozaj podobalo na syr, potom na šunku, napučalo na všetky strany, menilo farby, no napokon sa to čudo ustálilo do tvaru poma-

rančovej torty so šľahačkou. Dodatočne sa na nej zjavila ešte aj čokoládová poleva.

Mig a Mag študovali so záujmom kruhovitý útvar. Bolo by zbytočné vziať si z neho vzorku. Tak si aspoň zvečnili jeho tvar.

„Doma to nepoužívame,“ vysvetlil Mag. „Je to zbytočne zložitá zariadenie. Okrem toho by to bola riadna otrava jesť vždy len to, na čo má človek chuť.“

Vyvalili sme oči. To že by bola otrava?

„Je to na oblbnutie kozmonautov,“ doložil Mig. „Aby sa nekrmili stále koncentrátmi v tabletkách.“

„Človek si vlastne pokeká s podnosom,“ objasnil Mag technickú stránku problému. „Ten si vyčíha každé želanie a potravina sa po styku so vzduchom vytvaruje presne podľa predstáv. Ale vždy je to rovnaký mišung, presne to, čo našinec potrebuje, aby nestratil kondičku.“

„Fakt, dá sa to vydržať ešte tak

na cestách,“ vrátil sa Mig k ľudskej stránke takejto potravy. „Chyba je, že mám veľmi málo obľúbených jedál. Tak sa stále napchávam tým istým.“

Všetci sme vtedy na vlastnej koži skúsili, čo značí bojovať vnútorný boj. Úbohý Rapkáč vstal z kresla. Striedavo víťazila chuť a opatrnosť. A tak sa priblížil k torte, cívil a znova priblížil. Potom sa rozhodol, že ju aspoň ovonia. Takmer vletel nosom do torty. Vyskočila som, aby som ho včas zastavila. Ale Rapkáč sa hrdo vztýčil. Pochopili sme: vôňa sa nekonala. A tento fakt vliadol do Rapkáča silu, aby povedal priškrteným hlasom:

„Čo keby ste to zariadili tak, aby to svinstvo zmizlo?“

„Čoby nie,“ zaradoval sa Mig. Po dlhom čase pred ním ležalo celkom nové jedlo!

A potom precízne, pomaličky rozdelil tortu na presné polovice. Usadili sa s Magom k podnosu a labuž-

nicky jedli. Vychutnávali každý kúsok.

Rapkáča zalial pot. Odvrátil sa. Zahryzol si do spodnej pery.

„To je presne to, čo som potreboval!“ zahlásil Mig a utrel si ústa.

„Páni, konečne normálna žranica! Niečo, na čo by som si v živote nepomyslel, na čo by som nedostal chuť ani vo sne!“

„Mrknite sa radšej na čosi nové. Vlastne, veľmi staré. Ale tak ďaleko do seba ste sa ešte nedostali,“ vravel Mag.

„Do seba?“ zopakovali sme viac hlasne. Prekvapení už bolo práve dosť, ale tomuto sme vôbec nerozumeli.

Začiatok sme už poznali. Zase tie antény. Nebolo sa čoho báť, Rapkáč ich už vyskúšal. Sedeli sme ako štyria korunovaní králi, a nič sa nedialo. Rapkáč s Tonom sa netrepežlivo mrvili, ale Miro sa usadil uvoľnene, pohodlne, ako to odkopíroval od Maga. Nevdojak som ho napodobnila.

Bolo to, ako keď ladíte správnu stanicu. Stále akési útržky. Ale strácalo sa to ako sny v horúčke. Potom sa obraz pomaly zostril a ustálil. Vlastne nie obraz, lebo som sa ja ocitla inde. Všetko, na čo som hľadela, sa dialo okolo mňa.

„Aby ste si nemysleli, že vidíte to isté. To nie je kino. Každý máte iné spomienky.“

Spolu s ostatnými obyvateľmi som vedela, že sa blíži katastrofa. A nemohla som konať, mohla som sa len hlúpo dívať. Bola som ako rybička v akváriu. Predstavte si, že horí, všetci behajú, hasia, plašia sa, zachraňujú veci a uprostred toho si pláva rybička vo svojom akváriu.

Lenže moje akvárium sa pohybovalo. Prenášalo ma z miesta na miesto.

No. Tak najprv domy. Nič také ako u nás, ani balóny ako na Ahu. Tu nič nelietalo, všetko stálo pevne na svojom mieste. Ale všetko bolo vzdušné, všade plno zelene a množstvo belasej vody. Predstavte si plochy na rozličných úrovniach. Zvislé časti slúžili ako dopravné tepny a asi aj ako oporný systém. Na každej ploche sa pohybovali ľudia. Všade boli obrovské parky. A na celkom spodnej úrovni voda. Raz som v telke videla, ako si domorodci stavajú stavby na koloch. Toto bolo rovnako jednoduché a pekné, ibaže veľko-

lepejšie. Ale vtedy som sa tomu nečudovala. Cítila som sa tam ako doma, akoby som nikdy v živote nepoznala nič iné. Bol to výborný pocit bývať nad modrým, voňavým morom.

Cítila som sa ako doma, akoby som to všetko dôverne poznala.

Všetci sme vedeli, že podľa vedeckých prognóz náš svet zaniká. Cítili sme to ako krivdu, ako nekonečnú nespravodlivosť. Bolo to nepochopiteľné, nevedeli sme si to ani predstaviť. Zničiť takú dokonalosť a harmóniu. Veď to vznikalo celé veky... Ale vedci tvrdili, že našej hviezdnej sústave hrozí astronomická smrť. Tvrdili, že to vo vesmíre nie je nič ojedinelé. Hviezdy vznikajú, ale aj zanikajú v každej chvíli. Jednoducho prišiel rad aj na naše slnko. A s ním aj na nás. Naša civilizácia je však pripravená. Vo vesmíre je veľa svetov. Sú to púste kraje, kraje ako stvorené na osídľovanie. Vedci vytypovali nebeské telesá, ktoré by aspoň podľa predbežných výskumov mali byť obývateľné. Je na nich podobná atmosféra ako doma, sú tam znesiteľné tepelné pomery a voda.

Odprevdzame každú loď, ktorá

štartuje do neznáma. Každá skupina sa vydáva iným smerom do nekonečných vesmírnych priestorov. Zvýši sa tak možnosť zachovať ohrozené ľudstvo. Trhajú sa rodiny, priateľstvá... Lúčenie je ťažké, cestovatelia vedia, čo ich čaká. Nik im nezakrýval pravdu, nik nemaľoval budúcnosť na ružovo. Proti neznámych nástrahám sú vyzbrojení len svojimi mozgami. Vedomosťami, schopnosťou kombinovať a prispôbovať sa. Z ich potomkov sa postupne stanú chudáci s matnou spomienkou na život predkov, s prístrojmi, ktoré doslúžia a za ktoré nebudú vedieť vytvoriť náhradu, až kým nevybudujú techniku na takej úrovni, akú zanechali ich otcovia skaze. Pravdaže, otcovia ich naučili základom matematiky, astronómie, medicíny a oni zasa odovzdajú tieto poznatky ďalej. Suché poznatky však vyblednú pri náporoch každodenných jednoduchých povinností, z ktorých bude prvou získať potravu. Možno to dôjde tak ďaleko, že príde čas a ich vzdialení potomkovia znova vymyslia písmo.

V boji s novým prostredím nevyhnutne nastane najprv úpadok. A potom sa ukáže inteligencia a životaschopnosť ľudstva.

Štartujú posledné lode. Vstupujem do jednej z nich. Hľadáme na svoj bývalý domov. Vyčkali sme až do poslednej možnej chvíle. Len čo zmizli stopy po našom ohnivom štarte, nasleduje oveľa väčší výbuch. Katastrofa, ktorú predpovedali vedci. Vypočítali to presne, všetky lode sú mimo jej dosahu. Mnoho ľudí však ostalo doma. Konečne trochu rozumiem, prečo ostali. Teraz nám každému ostalo doma pár drahých... pár drahých, pochovaných v spoločnom vesmírnom hrobe. Domov je to, kde ležia kosti blízkych. Aj keď sme len neisto letiacim bodom vo vesmíre, máme domov. Len sa tam nemôžeme vrátiť.

Pretierala som si oči, aj keď som ich mala po celý čas otvorené. Stena lode sa poslušne rozostúpila. A bola som medzi pňami, trávou, na najožajstnom rúbanisku, medzi hmataiteľnými vecami. Túžila som po vet-

re, daždi, slnku, chcela som sa dotknúť zeme. Myslím, že ostatní cítili to isté. Ležali pri mne, v tráve, hlavy pri sebe. A v úžase sme na seba vytriešali oči.

Potom prišli medzi nás Ahania. Lahli si do trávy tak, ako videli nás. Naše žlté, čierne, gaštanové a hrdzavé vlasy sa takmer dotýkali.

„Keď sme pri výskumoch objavili

vlastné spomienky,“ povedal Mig, akoby vedel, na čo myslím, „spoznali sme aj ciele utečencov. Teda miesta, na ktoré sa pred katastrofou rozpáchli. Je to fuška, to vám poviem. Preverujeme jedno miesto za druhým.“

„A už ste niekoho našli? Aj okrem nás?“ spýtal sa Miro.

„Dve civilizácie, teda okrem vás,“

odpovedal Mag. „Keď sa to tak vezme, ste nám najbližší.“

„Tak nám tu nechajte aspoň jednu anténu!“ spustil Rapkáč. Hneď som vedela, že mu to nevyjde. „Nebuďte škrobi! Veď vy ich máte plno! Alebo si na Ahu vyrobíte.“

„To by teda bol fór,“ odmietavo povedal Mag.

„Veď to nebolo v anténach,“ povedala som. „Boli to predsa naše vlastné spomienky. Máme na ne právo.“

„Bosina má pravdu,“ začal vysvetľovať Mig. „Každý kúsoček vášho tela nosí v sebe minulosť. Informácie o všetkom, čo sa stalo, kým si sa nenarodil. Každý nosí v sebe reťaz osudov až po počiatok ľudstva, ba aj ďalej, po prah premeny zo zvieracích predkov, možno až tam, kde sa hmýrili prvé zárodky života. Aj v tele matky sa opakuje všetko odznova, kým sa nevyvinie človečik.“

„Lenže všetko sa dá zneužiť,“ dodal Mag. „Naši predkovia vedeli privela. Pre vašu civilizáciu by to bol skok. Možno by vás zabil.“

„Nesmieme narúšať vývinový stupeň civilizácie, s ktorou prideme do styku,“ pokračoval Mig vo vysvetľovaní. „Ak nie je na planéte jednota, treba vyčkať. Musíte sa k tomu sami dopracovať. My dvaja to nesmieme risknúť.“

„Ja... za seba... o pár rokov budem dospelý! Urobím všetko, aby... aby sa to zmenilo! Len hlupák môže stáť o to, aby sa ľudia medzi sebou mlátili!“ vyjachtal vážne a nesúvisle Tono.

„Márnosť, teba to zobralo,“ zhíkol Rapkáč. „Bude z teba prezident, vyslanec, alebo čo? Keď si tak trúfaš?“

„A teba to nevzalo?“ odsekla som mu namiesto Tona.

„Mám sa preto rozkrájať? Prelievajú krokodílie slzy?“ zašomral.

Jasné, vzalo to aj jeho. Vzalo nás to všetkých.

Píše ALTA VÁŠOVÁ

ILUSTRUJE MAJA DUSÍKOVÁ

VESELÝ STĹPEC

JOZEF
PAVLOVIČ

Slová sa hrali na prešmyčky. Milá to bola hra. Veď len posúďte sami!

Nie je to pôvabné, keď sa ČELO

prešmykne na LEČO,

OŠTEP na ŠEPOT,

ZEBRA na BREZA,

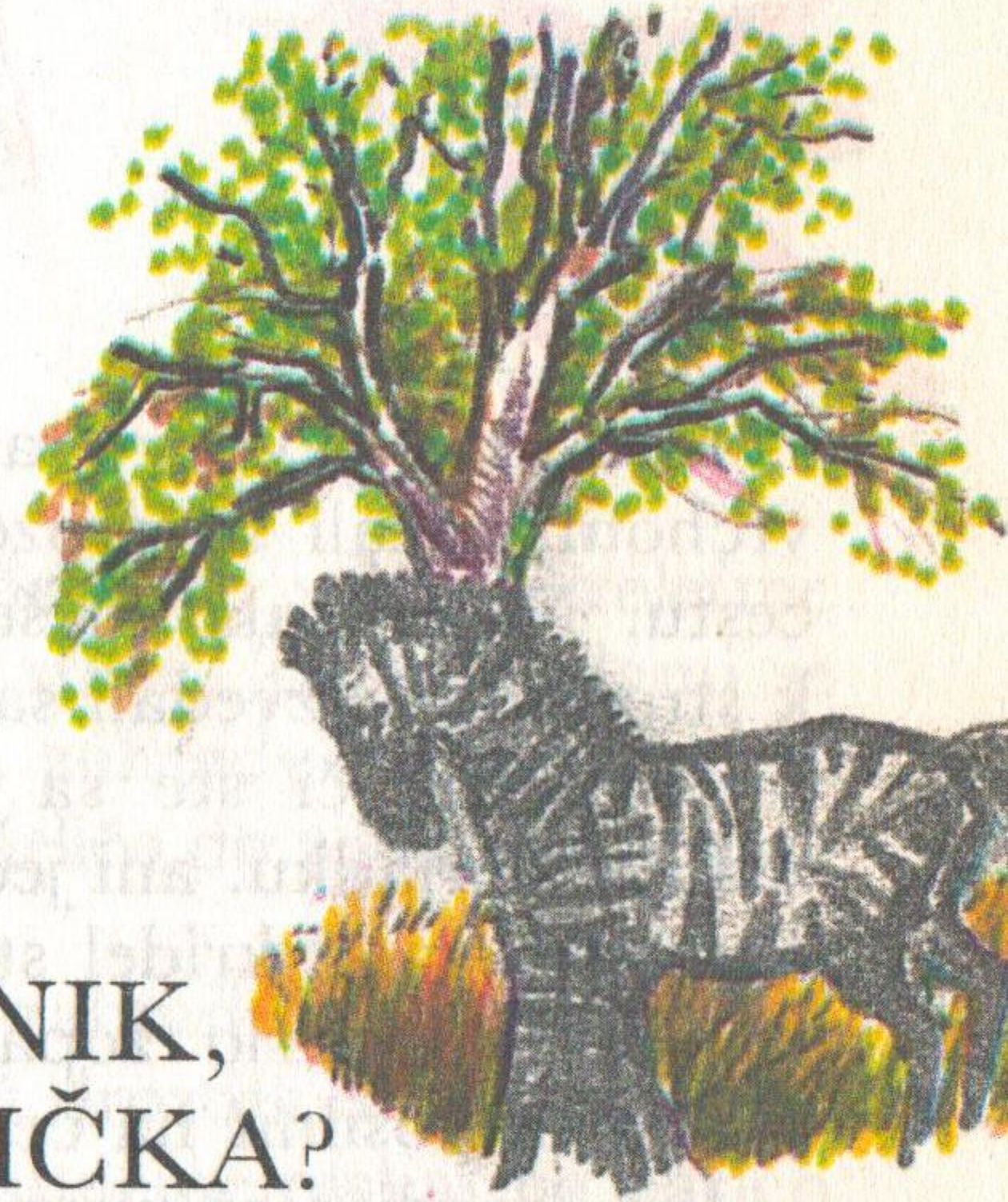
LAMPA na PALMA,

STOLÍK na LÍSTOK,

KRAVÍN na VRANÍK,

KOMINÁR na ROMÁNIK,

KORZIČAN na ZORNIČKA?

Nič na svete nie je také dokonalé, aby sa tu a tam nevyskytla dáka chybička.

Ani jazyk nie je v tom výnimkou.

Napríklad malý Jurko nevie vysloviť R:

PRAVIDLO, BARÓN,

MARTA, ÍR, REV,

PAHOROK, PIRÁT,

RAMPA, PRUH,

RODISKO, OBROK,

vyslovuje ako

PLAVIDLO, BALÓN.

MALTA, ÍL, LEV...

Najsmiešnejšie je,

že sa od neho nedozvieš, ani ako sa volá, lebo namiesto JURO vraví JULO.

Drozdie novoty

VLADIMÍR FERKO

Keď slnko po prvý raz zapadlo za Veľkým vrchom, začali sa drozdice zberať na veľkú cestu. Najprv ako zjašené lietali od stromu k stromu a vyzvedali sa:

„Kmotra, či ste sa už schystali? Pierka máte v poriadku, ani jedno vám nevypadne? Pavúčky spod krídel ste už vyzobkali? Kde by sa ešte našlo zopár tučných červíkov? Treba sa posilniť na cestu.“

Iné drozdice sa privrávali drozdom:

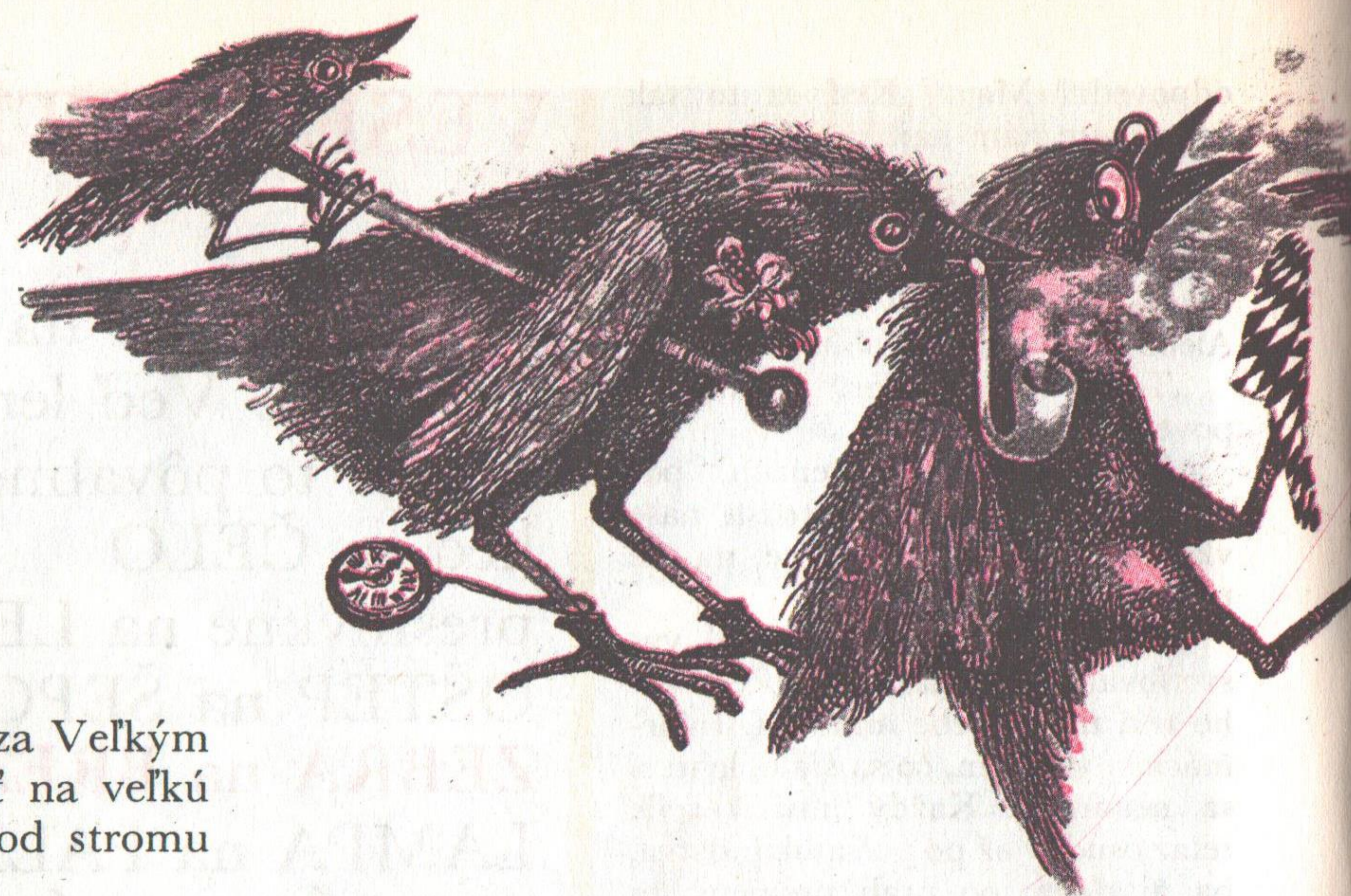
„Dobre sa tu mávajte! Nepomrzňte! Pekne sa opatrujte a nerujte sa medzi sebou!“

Akoby sa drozdiciam kešeňa roztrhla s dobrými radami, radili, radili, akoby sa vadili, a veru ani slzy-slzičky v oku, ani v jedinom. Akoby im nebolo ľúto, že tu v doline nechajú svojich otcov, bratov, strýkov, synov, ujcov, švagrov, svákov, svokrov, že ich tu nechajú v zime, keď duje severák, mrazy praštia, všetko zapadne snehom a dostať sa k suchému lístiu na zemi bude ťažšie ako v lete dostať sa k červíkovi.

Drozdom sa chystačky nepáčili. Krivým okom hľadeli na ženy, sestry, švagríné, tetky, svokry, stryné, ujčíné, ba aj na babky, čo si ešte trúfali na veľkú cestu do teplejších dolín. Drozdice to pobadali a vytrácali sa potom bez rozlúčky, zo stromu na strom, z kríka na krík, mih-mih čo najďalej. Trúsili sa jedna po druhej, nie ako lastovičky, čo si pekne posadajú na telefónne drôty, rozlúčia sa so všetkými a spoločne odletia. Drozdice odlietali po jednej, dvoch. Ľudia hovorili:

„Akosi tých drozdov ubudlo.“

Drozdy sa hnevali:

„Akýchže drozdov, keď ubudlo iba drozdíc?“

Zostali s nimi len starenky na svoju poslednú zimu.

Keď drozdice odleteli, zlietavali sa drozdy na drozdie posiedky a veru pekne otvorene o nich, o tých nevďačniciach, čo si pred zimou odletia do leta, podaktoré až k moru, a ktovie, čo tam všetko stvárajú. Čo sa majú každý rok tárať poza hranice Drozdárie. Veď spolu im je veselšie. A drozdy tu v doline musia strážiť náleziská červíkov, miesta na hniezdenie, aj si opakovať drozdie pesničky, aby ich do jari nezabudli. Drozdice si potom priletia ako na hotové. Či je to v poriadku?

Každý rok boli preto škriepky, ale drozdice si húdli svoje. Že im je v zime zima a na jar jaro, že by si v zamrzutej zemi zobáčiky zodrali, že by im inovať očká zastrela. Výhovoriek ani na hrabe lístia.

Hnevali sa drozdy z roka na rok väčšmi. Či sa patrí na zimu sa lúčiť? Či rozlúčky nie sú smutné? Či drozdice nečakajú na veľkej ceste nebezpečenstvá? Kolké sa nevrátia! Či sa im nezapáči v iných dolinách, na okraji iných lesov a hájnikov?

Na suchej jedľovej vetvičke sedel starý drozd doktor Ozd. Bol to múdry drozd. Počúval, kedy-tedy slovo-dve riekol — vrsk, pisk, hvizd, vrzg. Oj, kolkože takýchto ponôs

už počul a stále jedno a to isté dookola. Akoby drozdy o inom ani nevedeli reč začať. Už ho to omrzalo. Len čo drozdice odletia, hneď ich drozdy ohovárajú, ani čo by drozdice boli dáke žlty, klebetné sojky či prelietavé kukučky, čo znášajú vajíčka do cudzích hniezd.

Sedí starý múdry drozd na vetvičke, hľadá, načúva... Zrazu akoby mu niekto belmo z oka stiahol. Veď to nie je len ohováranie, ale nespokojnosť, vzbuja. Starý drozd zvolal: „Tc, tc, tc,“ a drozdy porozumeli, stíchli.

„Čo drozdice robia, dobre robia,“ povedal. „Tak to musí byť. Na teplom slniečku zmocnejú a na jar znesú vajíčka, vyvedú zdravé mláďatá. Tak akéže rozumy tu trúsiť? Ale poviem vám niečo iné. Počúvajte! Neraz som na jar i v lete, ale aj na jeseň a v zime zletel až dolu do záhrad. K domom. Prestahujeme sa bližšie k ľuďom. Nájdime si súce miesta na hniezdenie a na jar prekvapíme drozdice. Zavedieme ich do mesta.“

„Do mesta?“ spískli drozdy razom a potom ktorý pred ktorým sa spytovali:

„A nebál si sa, doktor Ozd? Nebál si sa mačiek a psísk? Nebál si sa ľudí?“

„Tu som,“ povedal drozd doktor Ozd. „Mačky ma nezjedli, psiská neroztrhali, ľudia neskántrili. Pravda, nájdú sa všelijakí. Azda aj medzi nami.“

Drozdy, najmä mladšie, sa prekrikovali, mudrovali. Veď takú novotu treba poobracať zo všetkých strán.

Doktor Ozd ich pozorne počúval. Nezávidel im, že majú lesklejšie perká, živšie očká, neposednejšie nohy. Keď vypočul všetkých, povedal:

„Nech sa každý rozhodne sám, ale ja

radím takto: neostaňme len v lese. Preletme aj do záhrad, ba aj ďalej. Za záhradami je mesto a v ňom zasa záhrady a parky. Aj je tam teplejšie, aj sa všeličo do zobáčika pritrafí.“

„Ale je tam málo záhrad, málo stromov,“ ozval sa jeden mladý drozdík a našuchoril si ligotavé perie, „kde budeme písať na našich flautách?“

„Sú tam vysoké domy, vyššie ako stromy. Tam budeme koncertovať. Ďalej nás bude počuť,“ povedal doktor Ozd.

„A kde budeme hniezdiť?“

Starý drozd pocítil šklbnutie v drozdom srdiečku. Čakal, že príde táto otázka. Dôležitá, ba najhlavnejšia. Veď to bude najväčšmi zaujímať aj drozdice.

„Čakal som, že sa na to spýtate,“ povedal rozvážne doktor Ozd. „Keď sa priblíži jar a drozdice sa vrátia, rozletíme sa do mesta a poobzeráme sa, kde by sa dalo hniezdiť. Potom sa tu znova stretneme a povieme si, čo kto našiel,“ povedal múdry doktor Ozd.

Zima sa pominula, dníčky boli čoraz teplejšie. Drozdice sa šťastlivo povracali z dovolenky. A keď už boli drozdie rodiny pokope, posadali si na trnky a hlohy, hraby a bučiny a jeden po druhom hlásili starému múdre mu drozdovi:

„Ja som našiel dobré miesto na oblôčiku komôrky,“ zvestoval plavý drozd.

„Ja som našiel dobré miesto za žlabom pri múre,“ oznamoval čierny drozd.

„Ja som našiel dobré miesto v orgováne.“
„Ja zas v zlatom daždi v záhrade jedného muzikanta.“

„Ja na gaštane v parku v Medickej záhrade.“

„Ja na cintoríne na pomníku bratislavského Robinzona, čo sa táral po svete ako naše drozdice.“

„A ja na lyžiach, čo si jeden chlapec odložil na balkón,“ zahvizdotal drozd s očkami ako dve drobuškové trnky.

„Na lyžiach?“ prísne sa spýtal doktor Ozd.

„Áno, na lyžiach. Pod' sa pozrieť.“

„A keď chlapec lyže zoberie?“

„Nezoberie. Stavím sa. Ich konce sa roztvárajú ako najlepšia dvojačina. A ako je tam sucho a teplo! Ani vetrik nezaveje. Skôr vyvedieme mláďatá, skôr dorastú, zimu lepšie prezimujú.“

„Podme sa ta pozrieť!“ povedal starý drozd doktor Ozd a prvý zamieril k mestu.

Keď uvidel balkón s lyžami, poprosil drozda s očami ako trnky:

„Prepusti toto miesto mne a mojej drozdici Ici.“

„Veľmi rád, doktor Ozd.“

Hneď na druhý deň sa drozdie rodinky pobrali dolunižšie — k záhradám a domom. Doktor Ozd priletel najprv na železné zábradlie a dôkladne si poobzeral okolie. Potom si sadol na lyže, či je dvojačina naozaj súca. Onedlho priletela aj drozdica Ica. Spolu potom znášali stebielka, halúzky, zvonka hrubšie, zdnuka jemnejšie. A len čo stihli hniezdo uviť, zniesla doň drozdica prvé vajíčko. Utešené, modravé, z jednej strany čierno krôpkaté. Za prvým druhé, za druhým tretie. A po čase sa v hniezde zamrtili tri holúšatá s oranžovými zobáčikmi, ba vlastne zobákmi, veľkými ani vráta.

Starý drozd doktor Ozd vylietaval vo fraku na televíznu anténu, vyťahoval zrána i zvečera svoju žltú flautu a spieval aj chlapcovi, ktorý tak múdro postavil na balkón svoje lyže. Spieval mu o rodine, o zakvitnutých stráňach, o smutných rozlúčkach, o tajnom zlete drozdov, aj o tom, ako sa všetko v Drozdárii zmenilo.

Chlapec, ktorý by nebol na balkón vkročil ani za zlatý dukát, otvoril okno na kuchyni a zahvízdal:

„A drozdice ako? Sú spokojné?“

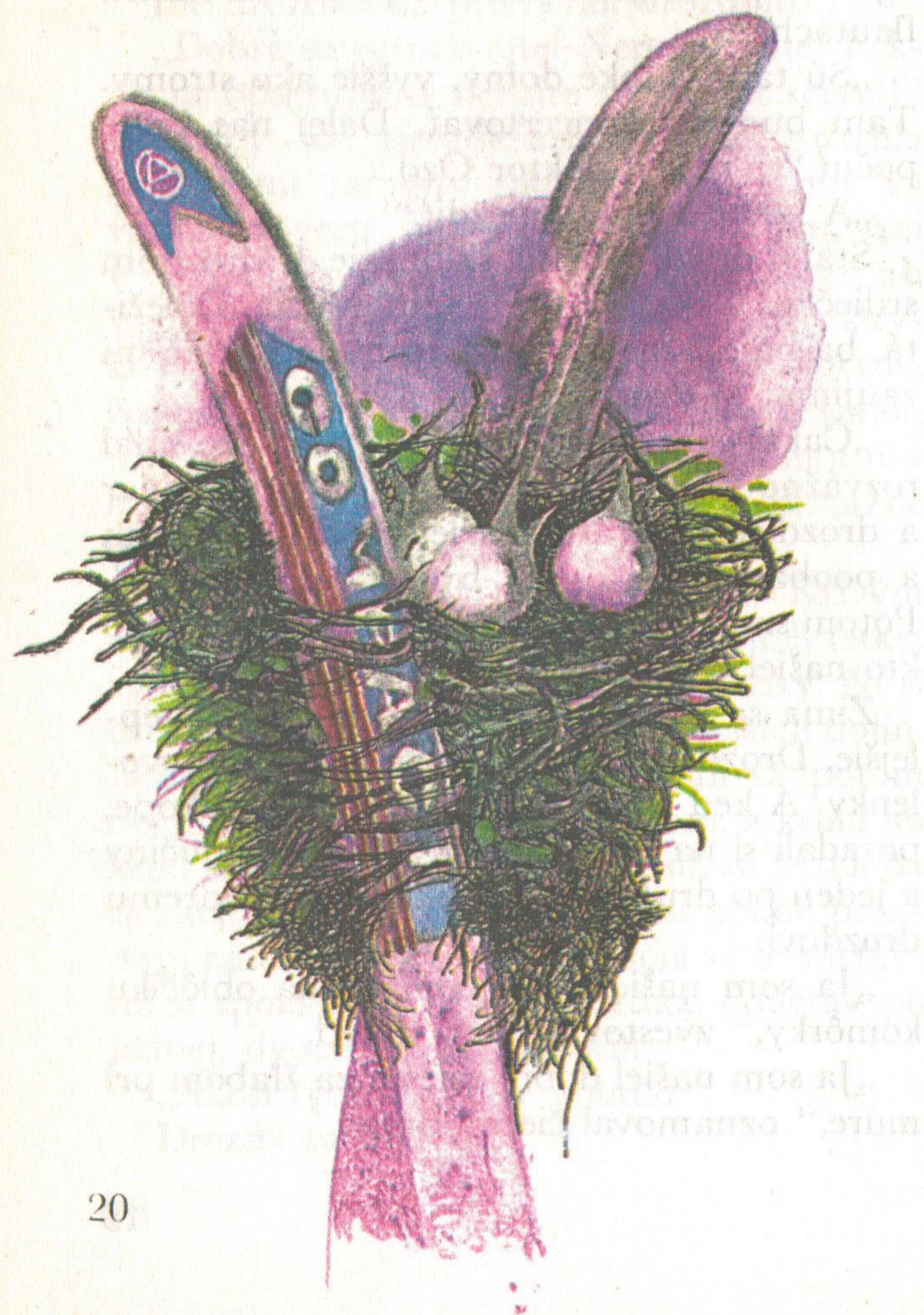
„Spokojné, spokojné,“ zaflautoval doktor Ozd.

Chlapec rozumel každému hvizdnutiu, zadumal sa nad tónmi flauty, podišiel k balkónovým dverám a dlho hľadel na hniezdo v dvojačine lyží.

Doktor Ozd ho zbadal za záclonou, vedel, že chlapec nechce vystrašiť drozdicu Icu, a ešte raz zaflautoval:

„Dvaja z troch detvákov sú synovia, rozumieš? Budú mať pre teba veľa pesničiek.“

Starý drozd doktor Ozd zmlkol, premohli ho driemoty. Už ani nevedel, či sedí na jedľovom konáriku alebo na televíznej anténe, ktorá raz možno vyšle do sveta aj túto drozdciu príhodu.

Kanárík veľký ako orol

JANA ŠRÁMKOVÁ

Robka rozbolelo hrdlo. Ktovie, či nie preto, že sa v škôlke hral s Mišom na naháňačku a potom sa v umyvárke napil studenej vody. Lekár mu predpísal lieky, mama uviazala na krk teplú šatku, poprikrývala ho v posteli paplónom a pošepkala mu:

„Musím ísť do lekárne po lieky. Keď ti bude smutno, Ďobko ti zaspieva.“

Mama odišla a namiesto nej priletel do izby Ďobko. Sadol si na posteľ a zvedavo si Robka obzeral raz jedným a raz druhým očkom.

Aj Robko si obzeral Ďobka a odrazu zbadal, že Ďobko začína rásť. Rástol a rástol, až bol väčší ako orol.

„Aby si rýchlo vyzdravel,“ zakrákal veľikánsky Ďobo hrubým hlasom, „zanesiem ťa teraz do najteplejšej krajiny!“

Robko od strachu zatvoril oči, a keď ich otvoril, bol už v najteplejšej krajine. Ani trochu sa mu tam nepáčilo. Chcel sa odokryť, ale nevládal ani len prstom pohnúť, tak veľmi mu bolo teplo.

„Roztopím sa!“ fňukal Robko. „Nechcem byť v najteplejšej krajine!“

„Keď sa ti nepáči v najteplejšej krajine,“ zakrákal veľikánsky Ďobo, „tak ťa odnesiem do najstudenšej krajiny!“

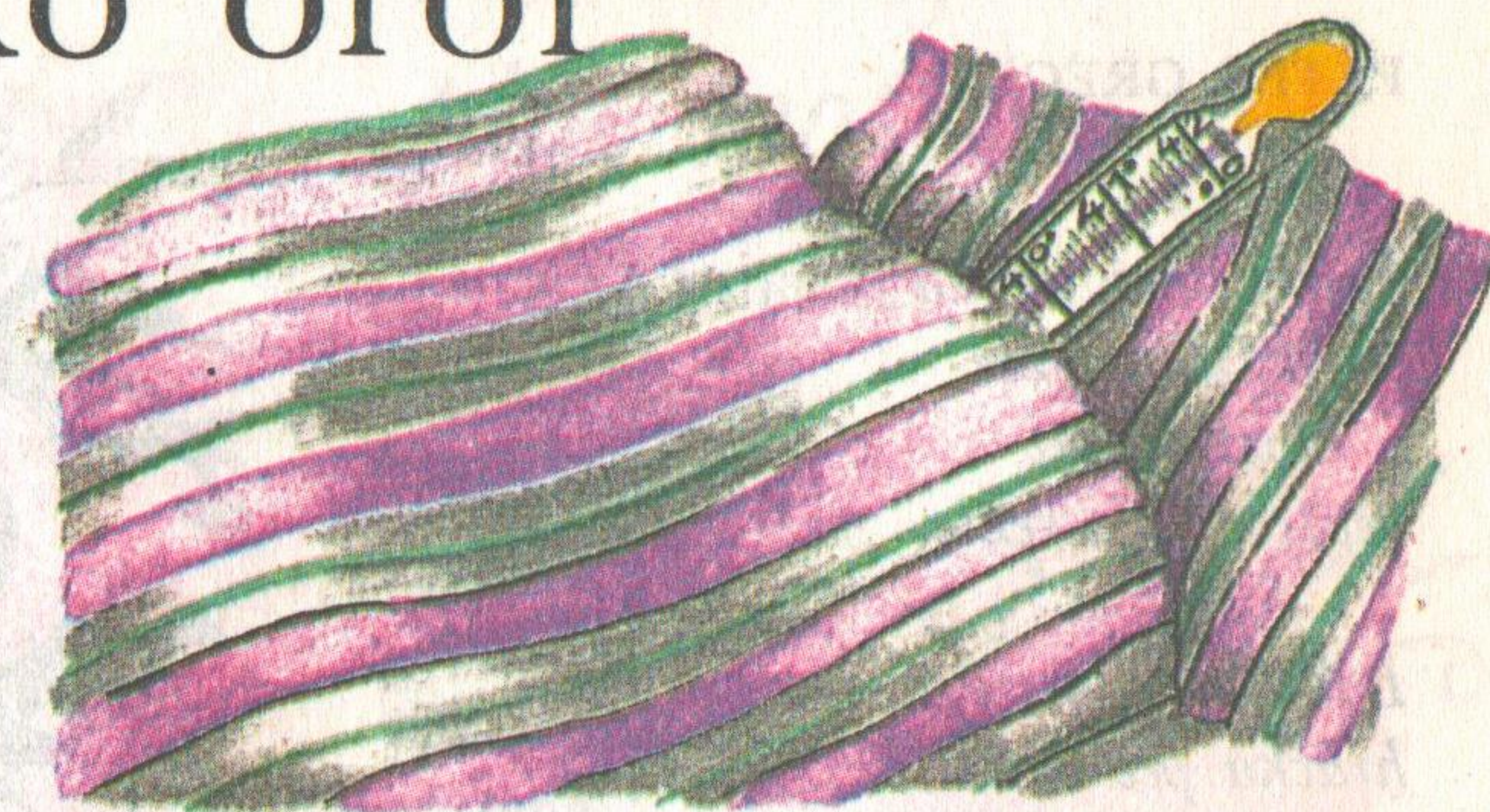
Robko nemusel ani otvárať oči, aj bez toho spoznal, že je v najstudenšej krajine. Zima sa mu pchala pod paplón, aj pod pyžamu, ba aj za nechty mu zaliezla.

„Zamrznem!“ drkotal zubami Robko. „Rýchlo ma zaneš domov!“

Veľikánsky Ďobo zaklepotal zobáčikom, schmatol postielku a vyletel s ňou tak vysoko, až sa Robkovi zakrútila hlava.

„Otvor oči, Robko, priniesla som ti lieky,“ budila ho mama.

Robko otvoril oči a videl, že je zasa doma, vo svojej izbičke.

„Dobre si si pospal, kým som bola preč?“ spýtala sa ho mama.

„Ja som nespál!“ zadudral Robko ospalivým hlasom. „Ani chvíľku! Najprv som bol v najteplejšej krajine a potom v najstudenšej.“

Opýtaj sa Ďoba, keď neveríš, on ma tam zaniesol!“

„To všetko sa ti iba prisnilo, pretože máš horúčku,“ upokojovala mama Robka. „Akože by ťa mohol Ďobko kamsi odnieť, len pozri, aký je maličký.“

Robko začudovane zaklipkal očami. Ďobko naozaj sedel na posteli taký maličký, aký vždy býval, a zvedavo si chorého Robka obzeral raz jedným a raz druhým očkom.

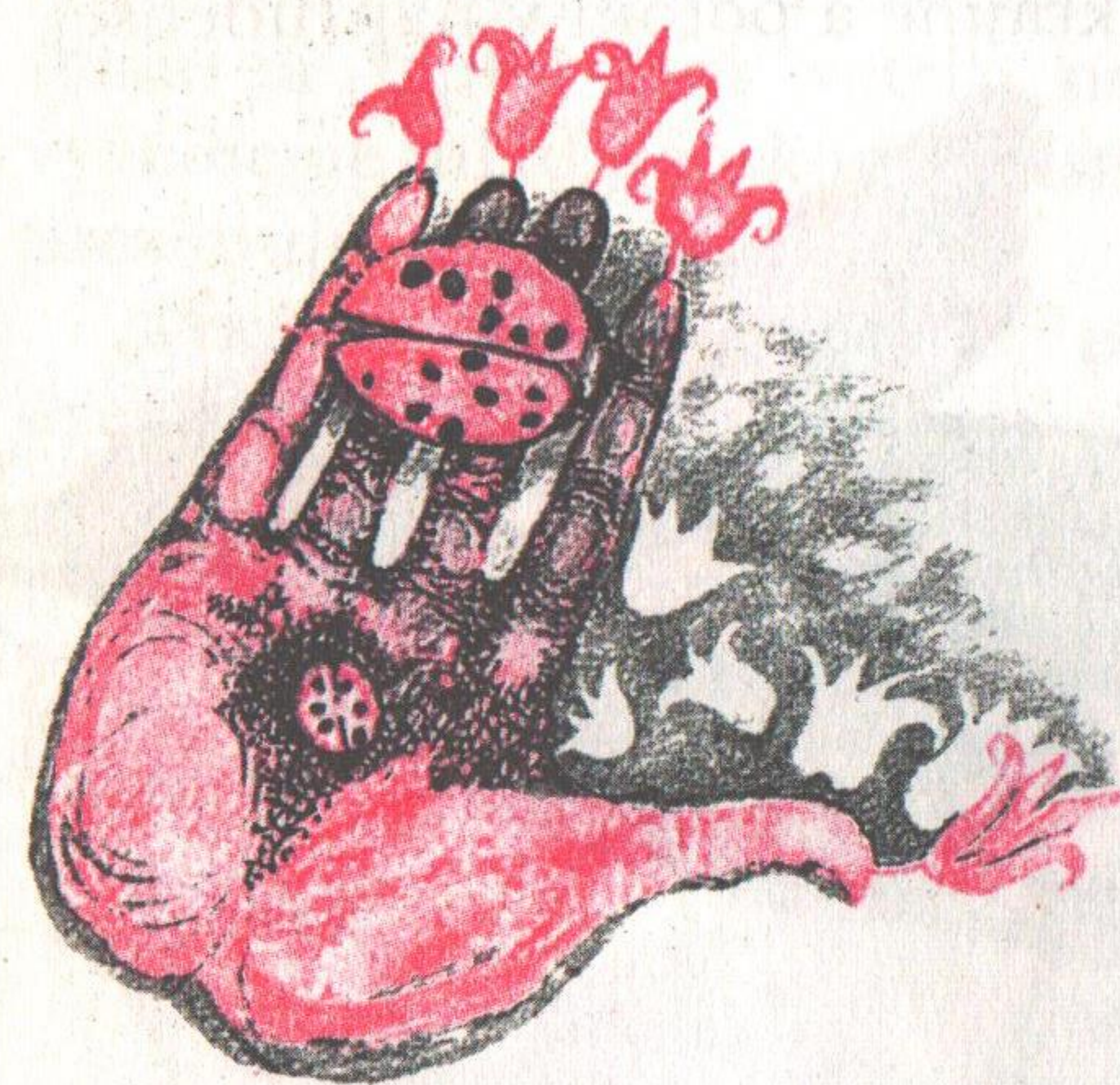
Lienka

PETER GREGOR

*Bodkovaná lienka
po prstíku lezie
a ktosi očami
bedlivo ju strežie.*

*Bodkovaná lienka —
hračka pre deti:
na konček prsta príde,*

potom odletí...

Čo sa stane v stane

PAVOL ŠTEFÁNIK

*Neďaleko dediny
tráva trávi prázdniny.
Vietor vetrí búrku práve,
nepokojne leží v tráve.
Kričiek kričí z celej sily,
aby trávu pokosili.
Šípka šípi, že sa stane
niečo vo vesmírnom stane.*

*Mesiac mesiac nezasvieti,
oblaky ho majú v sieti.*

Smelý chlapec

DAGESTANSKÁ ROZPRÁVKA

Bol raz jeden chlapec. Jedného dňa sa vybral do hory. Túlal sa po tej hore, túlal, až veru zablúdil. A bolo to vysoko vo vrchoch. Hľadal chlapec cestu z hory, veľmi sa pri tom ukonal. Odlomil si mocnú palicu, že sa ňou bude podopierať. Ale aj tak už vonkoncom nevládal, nuž si ľahol pod ker, že si oddýchne.

Vystrel si nohy na zelenom machu, rozhliada sa okolo seba. A tu zbadá, že po kmeni blízkeho stromu lezie had. Hore kmeňom do koruny lezie, ta, kde vo vetvách čupí vtáčie hniezdo a v hniezde malé vtáčatá.

Keď vtáčatá zočili hada, zakričali, zaplakali:

„Pomoc! Pomoc! Zachráňte nás!“

Ale nik im veru na pomoc neprichádzal.

A had sypí, roztvoril papuľu a vystrčil jazyk. Lezie čoraz vyššie, k hniezdu čoraz bližšie...

Chlapca v prvej chvíli premkol strach. Ale potom mu prišlo tých vtáčat strašne ľúto. Schytil svoju mocnú palicu, rozohnal sa a bác po hadovi! Had sa najprv vystrel, potom sa zvinul, a iba keď skočí na chlapca!

Strhol sa zápas. Trval dlho, lebo had bol mocný, hrubý a dlhý. No chlapec napokon predsa len zvíťazil.

Vtáčatám hodil do hniezda hadie mäso a znova si ľahol

pod ker. Ledva si ľahol, už aj spal, lebo bol náramne ukonaný. Deň sa už chýlil k noci.

Vtom zahučala hora od vetra, stromy sa zaknísali, zver sa poskrývala do dier.

To prilietal k svojmu hniezdu obrovský čarovták.

Zočil spiacoho chlapca a zaškriekal strašným hlasom:

„Čččlovek! Čččlovek! Rrrroztrhááám!“

„Mama! Mama!“ kričia mláďatá. „Ten človek nám zachránil život! Zabil hada a ešte nás aj nakrmil!“

Keď to čarovták počul, zlietol na zem a rozprestrel nad chlapcom svoje široké krídlo, aby ho v spánku nevyrušili ani vietor, ani dážď.

Prešla noc a nastalo ráno.

Chlapec sa zobudil, a keď zočil nad sebou to veľké krídlo, zaplakal od strachu.

„Neboj sa,“ vracia mu čarovták. „Ty si zachránil moje deti a ja teraz spravím pre teba, čo len budeš chcieť.“

„Tak ma, prosím ťa, zanes domov,“ požiadal ho chlapec.

„Sadni si mi na chrbát a chyt sa ma okolo hrdla.“

Čarovták sa zdvihol s chlapcom do výšky, letel s ním do diaľavy a zosadol na streche jeho rodného domu.

„Ostaň navždy taký statočný a smelý, ako si teraz,“ povedal mu a odletel.

Ž ruštiny prel. MÁRIA ĎURÍČKOVÁ

Na lúke je plno motýľov

MILENA LUKEŠOVÁ

*Sadnú si,
vstanú,*

*sadnú si,
vstanú,
hrajú sa
takto
na sadaní.*

*Bolí to
kytičku?*

*Má iba
hlavičku
rozhojdanú.*

Prel. DANIEL HEVIER

Jarný telegram

JIRÍ ŽÁČEK

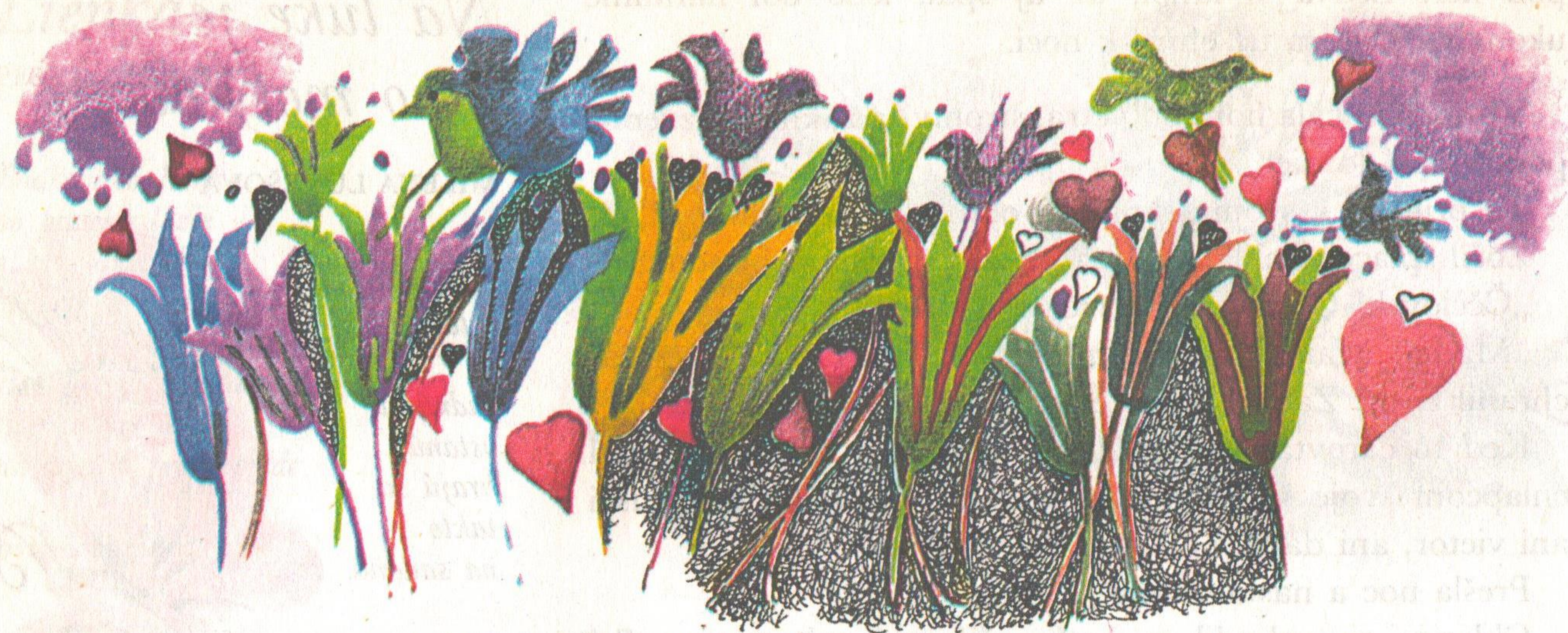
*Ďateľ morzeovku vytukáva,
že jar znova prišla do lesa.
Už sa vystrčila prvá tráva,
rieky rozkrútili kolesá.*

*Večer stromy zaspia pod hviezdami,
mesiac je stá indiánsky luk.
Ale ďateľ ďalej ťuká telegramy:
„Jar je už tu. Ťuk, ťuk, ťuk!“*

Prel. VOJTECH KONDRÓT

O Tytíkovi

KLIMENT ONDREJKA—VILIAM MARČOK

Bolo to v raji, na samom kraji, kde sme aj my sami, tu pod Tatrami — len sa to tají! Tu pod Kriváňom, v kraji krásou známom, o ktorom sa nesní, ale spieva v piesni:

„Hej, pod Kriváňom, tam je krásny svet,
tam rastú chlapi krásni ako kvet...“

Teda tu za čias láskavých stareniek rodilo sa veľa-preveľa pradávnych povrávok... Ale nie! Veď len toľ nedávno prišla na svet rozprávka-nerozprávka o čipernom šuhajkovi, ihravom ihríkovi, zvanom Tytíkovi.

Čujte teda, ako sa to prihodilo!

Keď ešte v perinkách náš drobček ležinkal, tatko ho na ruky brával, prstom pod krčkom mu smiešky hľadal a takto sa mu prihovárал:

„Ty môj, ty — ty, ty — Tytík,
zlatou nitou vyšítý!

Kto lá vyšil?“

Mama práve mliečko hriala, pohotová chytila sa slova a hru na Tytíka rozohrala:

„Kto mal niti!“

„Ktože to bol?“

„Vták-spevák!“

„A je známy?“

„Pravda, slávik!“

„A odkiaľže berie nite?“

„Biele baránky

strihá zaránky

a znamenité

nite súka

do klobúka.

Keď z nich pieseň uvije,

celý kraj ňou vyšije.“

„S akou nitou začína?“

„Zelenou jak čačina.“

„A potom ktorou?“

„Medenou zorou.“

„S tým už vystačí?“

„Kdeže,

vyššie cinká strieborný obláčik.“

„A nad tým?“

„Znie slnko — zlatým.“

„Ešte mu dáka farba zostáva?“

„Pravdaže — meňavá:

ako keď kreslíš dúhu,

prechádza jedna farba v druhú.“

Otecko synčeka vysoko zdvihol a radostne zvýskol:

„Ty môj, ty — ty, ty — Tytík,
ako dúha vyšítý!“

Nuž tak sa zámeno zmenilo na meno!

Ale náš Tytík len samé „ty-ty“ a „ty-ty“, každý mu hrkúta, až sa mu čikúta, a nie a nie byť sýty. Oco i mama už boli z toho ceľ zúfalí a pomaly aj ľutovať začali, že ho radšej Valibukom nenazvali.

Nuž nevedeli, čo ďalej. Aby to chlapča nezostalo navždy malé, začal mu otec vykladať o živote:

„Ty, Tytík môj, ak nebudeš sýty,
budeš malý a od každého bitý!“

A čo sa už vonkoncom neslušká, tajne ho poľahoval za ušká.

A mama, svojou medovou rečou známa, len zavše pridávala k lyžičkám kaše:

„Za otecka — ham, za mamičku — ham.
Za deduška — ham, za babičku — haám!“

A ďalej:

„Za palček — ták!

Za ukazováček — ták!

Za prostredníček — ták!

Za prstenníček — ták!

Za malíček — ták!“

Až synček napokon plače, lebo už ďalej nevládze jest za zástupy hračiek. A keď plače synček, i mama sa rozplače. Kúpime my dva plakáče...

Vravia, ale neveria! Pod plotom natrhala cíperia a takto mu spievala, keď ho spať dávala:

„Usniže mi, usni, snívaj pekný sničok,
poláskam ti líčko týmto rasteničkom,
aby mi narástol z teba hodný synček!“

Ako hej, ako nie, prejedlo sa mu nakoniec tej medovej kaše. A tak si riekol: Keď to nejde inakšie, budem veľkým radšej! Pil mlieko a jedol všetko — sám. Lyžička — ham,

mištička — ham! Naostatok celkom isto spratal buchiet tanierisko. Ham! A sám!

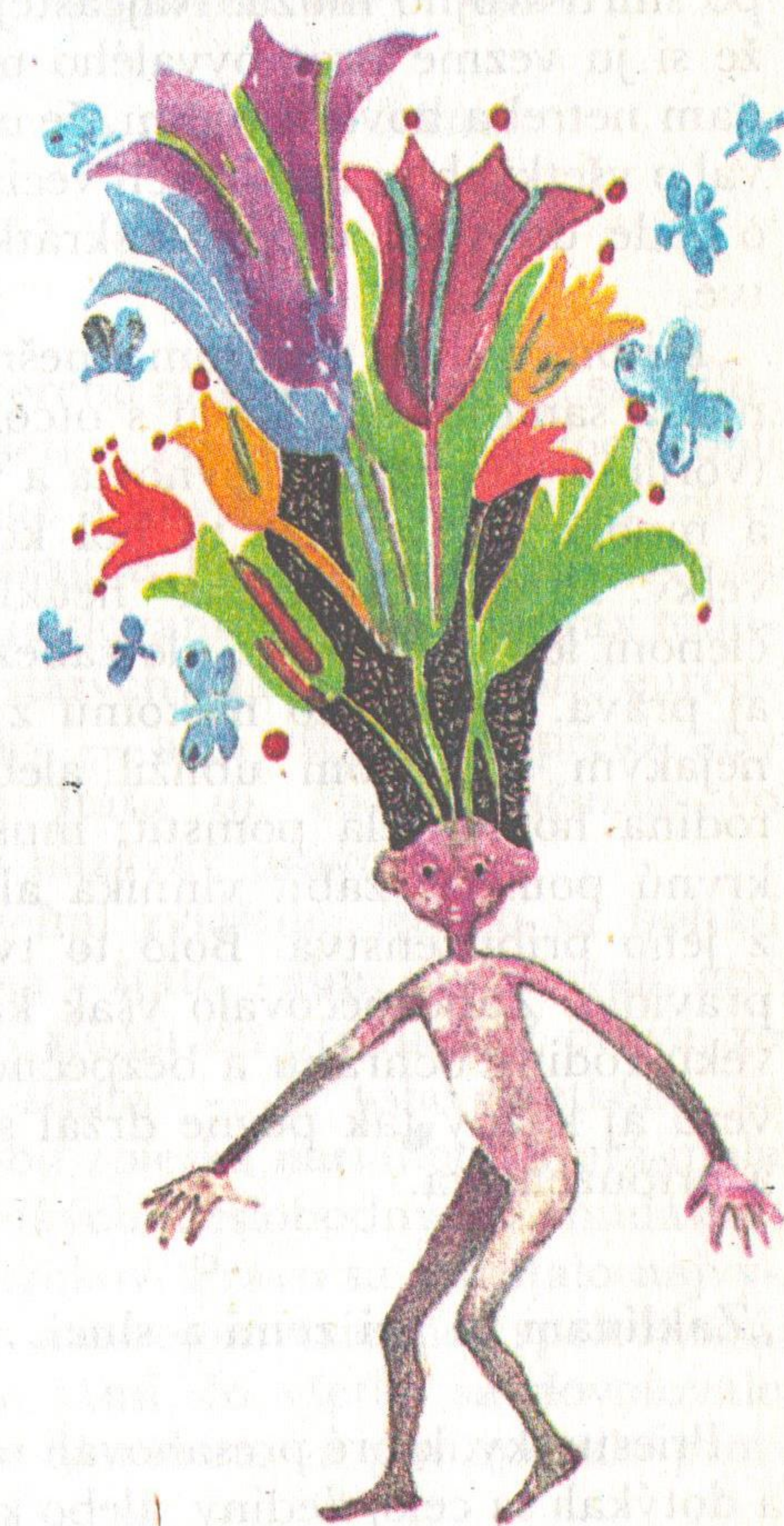
Tak rástol a rástol, až nad stôl. A dnes? Dnes je už istoiste najväčší na svete...

Že vy nič o tom neviete?

Pravdaže, lebo dneska miesto Tytíkom volajú ho Miškom, Ferkom, Ondríkom. A namojveru — je vašim tatíkom. Lebo, moji malí, jeho ruky vás práve k sebe vzali, poza uško či pod pazuškou sa vás dotýka a do smiechu vás tytíka.

Darmo veru, darmo zhladávam zvonec, táto rozprávka nemá koniec...

Prečo, hádaj!

„Božie súdy“ a nespravodlivosť

V čase, keď naši predkovia nemali ešte svoj štát, zisťovanie pravdy a spravodlivosti bolo až priveľmi jednoduché. Otec ako hlava rodiny bol neobmedzeným sudcom a vládcom. On rozhodoval o tom, akú nevestu si kúpi alebo unesie jeho syn, akého muža si vezme jeho dcéra, aké osudy má mať vdova po smrti svojho muža. Najčastejšie rozhodol, že si ju vezme brat bývalého manžela. Hádnam netreba hovoriť o tom, že otec rozhodoval o všetkých majetkových veciach v rodine, o pôde, dobytku, úrode — skrátka o vlastníctve.

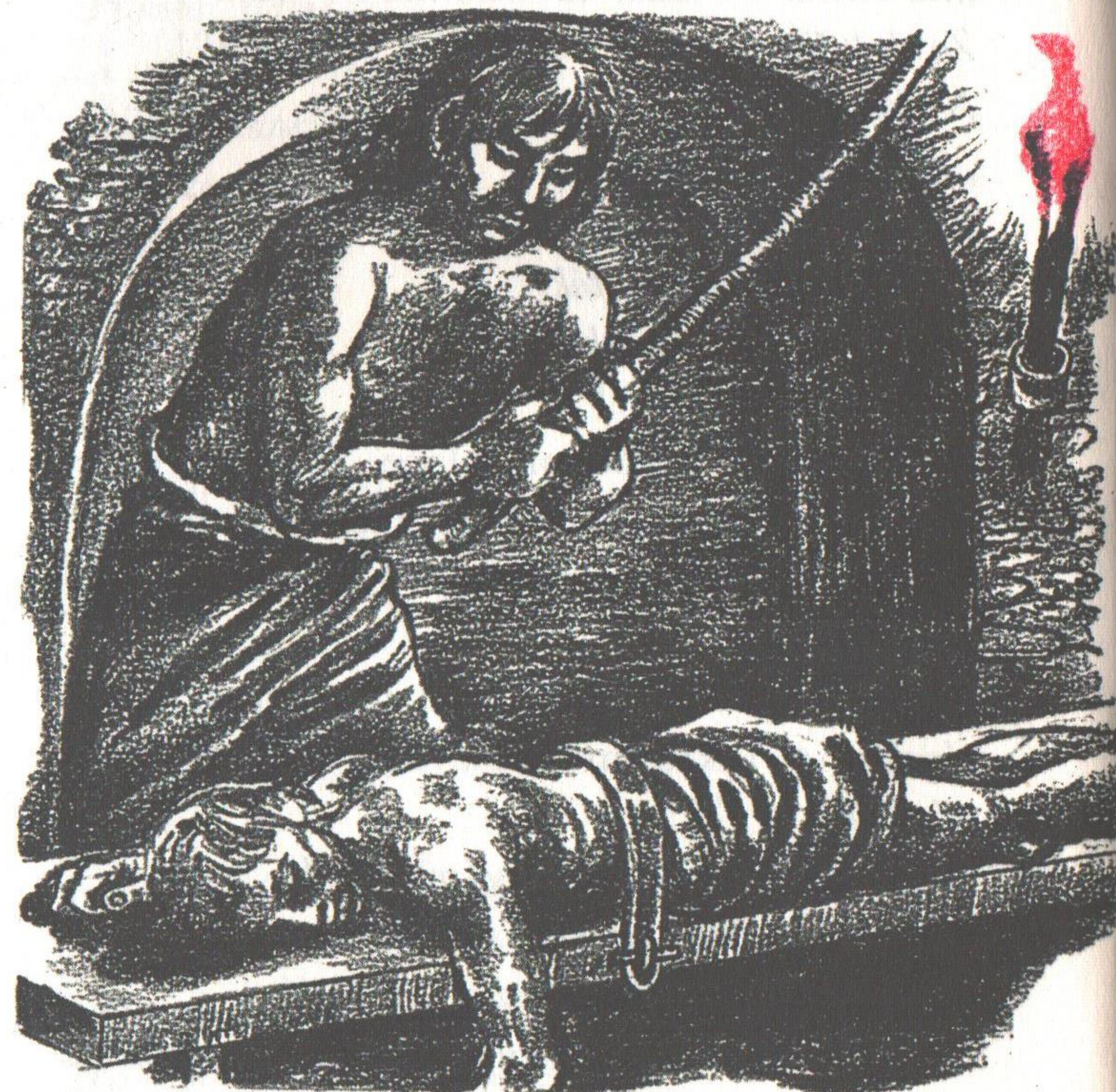
Pritom rodina v našom dnešnom chápaní nežila samostatne. Spolu s otcom a matkou tvorili ju všetci ženatí synovia a vydaté dcéry a mnoho detí, takže to bol kolektív veľmi veľký. Táto „veľkorodina“ neukladala svojim členom len povinnosti, ale zabezpečovala im aj práva. Ak niekto niekomu z veľkorodiny nejakým spôsobom ublížil alebo ho zabil, rodina ho musela pomstiť; musela vykonať krvnú pomstu: zabiť vinníka alebo niekoho z jeho príbuzenstva. Bolo to tvrdé a kruté pravidlo. Zabezpečovalo však každému človeku rodiny ochranu a bezpečnosť. Preto sa veru aj každý tak pevne držal svojej rodiny a príbuzenstva.

„Zaklínam ťa pri zemi a slnci...“

Priestupky, ktoré presahovali rámec rodiny a dotýkali sa celej dediny alebo kmeňa, tie sa

už riešili na súde. Ten však nezasadal hocikedy a kedy sa komu zachcelo. Len niekoľko ráz do roka, najčastejšie pri slnovrate. Vtedy sa stretávali všetci slobodní príslušníci na všeludovom zhromaždení, kde si volili svojich vodcov, ale kde sa i súdilo. Toto zhromaždenie nazývali predkovia slovíčkom, ktoré už dnes nie je v našom jazyku: veče.

V posvätnom háji, pri kmeňovom ohnisku alebo pri studničke, kde chodili piť slovanskí bohovia, zasadli na kamenné lavice najväznejší príslušníci kmeňa — starešinovia a vladkyovia. Pred nich mohol predstúpiť ktorýkoľvek príslušník kmeňa a predniesť svoju

Stredoveké tresty boli nemilosrdné.

žalobu. Obvinenia, ktoré tu najčastejšie zneli, boli za krádež, podpaľačstvo, poranenie, okradnutie, olúpenie, krivú prísahu, nedodržanie sľubu — jednoducho za čokoľvek, čo sa nezhodovalo so zvyklosťami kmeňa. Vypočúvanie obžalovaných, svedkov, ale i žalobcov sa dialo bez mučenia a násilia. O to častejšie sa používali prísahy a kliatby. Starešina, predsedajúci súdu, vstal a silným hlasom, aby počuli aj najposlednejší, na obžalovaného či svedka zavolať: „Zaprisahávam a zaklínam ťa pri zemi — matke živiteľke a pri slnci, ktoré nám svieti nad hlavou a vidí všetko, čo sa robí, aby si hovoril a vravel iba pravdu a čistú pravdu.“

A obžalovaný odpovedal: „Ak nebudem hovoriť pravdu, nech sa zem otvorí a pohltí ma.“ Alebo: „Ak budem klamať alebo hovoriť to, čo som nevidel, nech moje oči pohasnú a už nikdy neuvidím svit slnka.“ Alebo iná stará prísaha, ktorá sa nám zachovala, znela: „Daj boh, aby som opsovel ako ten pes, ak nebudem hovoriť pravdu!“

A veru, obžalovaný, ktorý nemal celkom čisté svedomie, si opatrne ohmatával hlavu, či mu už nerastú chlpaté ušiská, ako má veľký a starý bernardín.

Všetky tieto staré slovanské súdy sa spoliehali na česť, na pravdu a na chlapský postoj spravodlivých mužov. To všetko preto, lebo to bola spoločnosť ešte v mnohom ľudí rovných, medzi ktorými sa nikto nestihol priveľmi povyšovať nad druhého. Život sa však uberal inde, k spoločnosti majetkovo rozdelenej, v ktorej jedni boli bohatí a iní chudobnejší a v ktorej sa bohatí zmocnili vlády nad ostatnými a pevne ju sformovali v staroveký štát.

Jeden za desiatich, desiatich za jedného

Už na Veľkej Morave sa diali pokusy namiesto voľných slovanských súdov spísať a uviesť do života pravidlá, podľa ktorých by sa mali riadiť všetky súdy v celej krajine. Podujal sa na to sám arcibiskup Metod a výsledkom jeho práce je spis, ktorý sa

nazýva „Zákon sudnyj ljudem“ a ktorý patrí k najstarším dokladom našej vzdelanosti.

Aj neskoršie, v uhorskom štáte, prví panovníci, akými boli kráľ Štefan I., Ladislav či

Prvé súdne pravidlá spísal sám Metod.

Koloman, ktorého nazývali „učení“, sa usilovali, aby všetky zvyklosti pri súdoch boli riadne spísané a aby to bol zákon pre všetkých ľudí v krajine. Použili na to všetko, čo sa len dalo. Staré slovanské zvyklosti, prax rodových súdov starých Maďarov, mnohé európske zákonníky — a to všetko len preto, aby dali svojmu štátu to, čo sa začínalo vo všeobecnosti nazývať: právo.

Bolo to veľmi zvláštne: len čo sa bohatí zmocnili moci v štáte, veľmi sa usilovali, aby zákon a súdy slúžili len pre nich. Z práva, zo zákona, zo súdov — z toho všetkého sa usilovali urobiť zbierku nariadení, ktorá mala potláčať všetkých neslobodných, chudákov, bedárov a otrokov. Právo sa tak stalo najvýznamnejším nástrojom triednej spoločnosti. Len posúďte sami, čo všetko sa dovoľovalo slobodným a ako kruto sa postupovalo proti chudákovi.

Šiesta časť zákonníka kráľa Štefana: „Ak niekto z neslobodných ľudí niečo ukradol, tak nech to vráti a za krádež nech mu odrežú nos; ak má päť býčkov a dá ich súdu, tak mu nos nemusí odrezávať. Ak kradne s odrezaným nosom, nech mu odrežú uši; pravda, ak má znova päť býčkov, tak mu uši zostanú. Ale ak kradne po tretí raz, tak ho môžu popraviť.“

Hádám ani netreba hovoriť o tom, že päť býčkov v tom čase nijaký neslobodný a chudobný človek nemal, a tak nosy a uši len tak padali. Pravda, pre slobodných a bohatých v štáte zákonník mal iné predpisy. Len počúvajte:

„Ak kradne slobodný človek, nech vie, že prestúpil zákon. Ak kradne po druhý raz, nech sa vykúpi pre krádež, ak môže. A ak kradne aj po tretí raz, nech ho súdia podľa zákona pre neslobodných ľudí.“

Nuž také boli triedna „spravodlivosť“ a právo. Iné pre chudobu a neslobodných ľudí a iné pre pánov a bohatých. A keďže pánov na čele s kráľom bolo v krajine málo a chudoby veľa, vymysleli si, že chudobu budú trestať nie každého zvlášť, ale akosi kolektívne. A tak keď sa stala v dedine nejaká krádež, keď sa niečo stratilo zemepánovi, tak bola zodpovedná za ňu celá dedina. A keď došlo k vyšetrovaniu, postavili všetkých mužov dediny do radu a vybrali každého desiateho. Vybraných zatvorili do hradnej temnice, posadili do klady a začali vypočúvať — vlastne mučiť. Veru až potiaľ, kým sa nepriznali. Potom pre nich prišiel kráľovský úradník. Nazýval sa „pristav“, lebo ich mal „pristaviť“, teda doviešť ku kráľovskému súdu. Pravda, kráľ všade nemohol byť, a tak súdili jeho úradníci, kuriálni komesovia, ktorí boli ustanovení pri každom hrade. V deň, keď pristav dovedol obžalovaných pred komesa, tento si zavesil na krk veľkú pečať s obrazom kráľa — to aby sa poddaní báli a mysleli si, že stoja pred samým kráľom — a začalo sa nové vypočúvanie a súd. Žaláre, temnice, palicovanie, utínanie rúk a nôh, vypichovanie očí a iné kruté tresty. Najmä vtedy boli prísne tresty, ak si nejaký chudák vzal niečo z pánovho

Staroslovanské veci sa ešte spoliehali na časť.

majetku. Nikto sa ho veru nepýtal, či si to náhodou nevzal pre nesmierny hlad, či pre svoje biedne deti. Trest mu prisúdili krutý a nemilosrdný. A ak sa ani pristav s komesom nevedeli dopátrať nijakého rozsudku, posielali obžalovaných k najvyššiemu súdu, ktorý sa nazýval „súdom božím“. V našej krajine boli dve miesta, kde sa konali takéto súdy: v Bratislave a v Nitre. Slovákov však posielali aj k ďalšiemu „slávnemu“ božiemu súdu — do Oradea Mare, až do dnešného Rumunska. Tu sa súdilo, až to fičalo. Celú velikánsku knihu rozsudkov zapísali. A veru čítanie z nej je smutné a sklúčujúce.

Nosenie žeravého železa

Stredovekí ľudia boli pobožní a veriaci. A toto páni zneužili. Presvedčili ich, že boh

nedopustí, aby sa stala nejaká krivda a že on sám rozhodne, kto je vinný a kto nie. Urobí vraj zázrak a čestnému človeku sa nič nestane. A tak vymysleli, že ak spravodlivý človek ponorí ruku do kotla s vriacou vodou, nemôže sa mu nič stať. Alebo ak preniesie v ruke žeravé železo, alebo bosý prejde po rozžeravených radliciach — ak sa aj trochu popáli, rana sa mu rýchlo a bez hnisania zahojí. Pritom celý tento ceremoniál dali do rúk farárom, ktorí v ponurých kostoloch, za blkotu sviec, spevu žalmov „skúšali ohňom a vodou“ privedených chudákov. A aby bola nespravodlivosť a hanebnosť takéhoto súdu úplná, nevyšetrovali len tých, ktorí sa dopustili nejakého zjavného priestupku. „Skúšali“ rovnako aj tých, ktorí sa obrátili so žalobou na svojho pána. Preto sa ani nečudujme, že mnohí radšej ušli od rozžeravených želiez

a nedomáhali sa nijakého práva a spravodlivosti.

„Božie súdy“ boli vlastne výsmechom spravodlivosti a krutým údelom pre všetkých neslobodných a chudobných ľudí vo feudálnom stredovekom štáte. Biedny Slováčik si len niekde na stráni pod lesom, kde ho páni nepočuli, mohol od plúc zaspievať tú svoju pesničku:

„Bože môj, otče môj,
však je ten svet zmotaný.
Čo vystojí, čo vystojí
chudobný poddaný.“

(Pokračovanie)

Píše doc. dr. MATÚŠ KUČERA, CSc.
ILUSTRUJE JOZEF CESNAK

Pero

*Bolo jedno malé pero,
písal som ním celý rok,
a keď sa mi pokazilo,
hodil som ho cez oblok.*

*Kúpil som si nové pero,
píšem ním už druhý rok,
a že sa mi neskazilo,
popíšem ním celý blok.*

Rudolf Cabadaj,
Bratislava

Prečo má zajac malý chvost a veľké uši

Raz dávno žili zajace s malinkými ušami a veľkým chvostom. A prečo je to teraz naopak, to vám rozpoviem.

Žil raz malý zajko, volal sa Kubko, lebo bol hlúpučký. Raz bračekovi zajkovi povedal: „Pôjdem na výzvedy k líškam, aby som vedel, kedy sa k nám vyberú na lov.“ Braček ho vysmial. Kubko sa však zavčas rána vybral s batôžkom na cestu. Ako tak šiel, stretol líšku. „Ahoj, líška!“ pozdravil sa jej milo Kubko. „Ahoj!“ odzdravila líška. „Kdeže ideš, kde?“ Kubko k nej prihopkal a pošepkal

jej do uška: „Idem na výzvedy k líškam.“ Ako to líška počula, chytila milého Kuba za uši a začala ho ťahať. Vtom pribehol hladný vlk a chmatol zajaca za chvost. Obaja boli hladní a chceli ho zjesť. A tak ťahali a ťahali... A odrazu — bum!! Ozvala sa rana ako z dela. Vlkovi ostal v papuli kus chvosta a zajacovi kýptik. Líška sa od ľaku prekoprcala a zajko Kubko ušiel.

Od toho času majú zajace dlhé uši a krátky chvostík.

Roman Škrabák, Bánovce nad Bebravou

Anastázia Daňková, LŠU Prešov: Návrat do dediny, linoryt

Zahádam ti hádku

JÁN TURAN

Strašidelná hádanka

*Štyri nohy na dome,
o dve menej na strome.
Uši, chvost a drápy.
Lahko si to lapí
vtáčika i myš.
Hoci si to svieti,
v tme to nevidíš. Čo je to?*

Pažravá hádanka

*Žerie, žerie,
nemá zuby.
Hrnce staré,
autá ľúbi.
Tá ohava
pažravá
spúšťa po sebe
necháva. Čo je to?*

Prevrátená hádanka

*Na zimu sa vyzlieka,
zima mu však nie je.
Len čo prídu teplé dni,
hneď sa zaodeje. Čo je to?*

Vaše odpovede čakáme do 15. marca na korešpondenčnom lístku s udaním presnej adresy a veku. Správne odpovede z č. 5: Žeriav, lopta, hríb.

Knihu dostanú: Margita Šantová, Detva; Jozef Galovič, Domaníža; Eva Michnová, Kežmarok.

Zápisník Slniečka

Životné jubileá. 18. marca uplynie osemdesiat rokov od narodenia národného umelca PETRA JILEM-NICKÉHO, jedného z najvýznamnejších slovenských prozaikov, ktorého dielo je bytostne späté s bojom slovenského proletariátu proti sociálnemu útlaku za pokrok a spoločenskú spravodlivosť. Súčasťou tohto diela — reprezentovaného najmä románmi Víťazný pád (1928), Pole neorané (1932), Kompas v nás (1937) a Kronika (1947) — je i knižočka Tri rozprávky (1955), v ktorej Jilemnický predstavil detskému čitateľovi neľudskosť vojny a hrdinstvo prostého sovietskeho človeka. Protifašistická téma je významne zastúpená i v tvorbe zaslúžilého umelca RUDA MORICA, ktorý sa 27. marca dožíva šesťdesiatich rokov. Román Explózia (1951), zobrazujúci protifašistický odboj v autorovom rodnom kraji — v Turci, je už dnes základným dielom slovenskej socialistickej literatúry pre deti a mládež. Jej súčasťou je i rad ďalších autorových diel — najmä s prírodnou tematikou, ktorá predstavuje vrchol autorovej umeleckej tvorby. Knihy Rozprávky z lesa (1973) a Z poľovníckej kapsy (1955) sú súčasne vyvrcholením prírodnej tematiky v celej doterajšej histórii slovenskej detskej literatúry. Výnimočné postavenie v jej vývine majú i Moricove knihy so športovými námetmi — najpopulárnejšou z nich sa stala kniha poviedok Smutný Suarez, 1962 —, v ktorých spisovateľ cez napínavý športový príbeh zobrazil vnútro mladého človeka. Protifašistická, prírodná a športová

tematika tvoria však len základné piliere autorovho rozsiahleho diela, ktoré nateraz pozostáva takmer z päťdesiatich kníh. Jeho neodmysliteľnou súčasťou sú i poviedky a novely, zobrazujúce súčasné dieťa (Trikrát som ušiel, 1961; Oktávia ide stovkou, 1964; Žalobaba, 1980), historické prózy (Teraz ho súdia nepriateľa, 1967), povesti (O Blažejovi, čo sa nebál, 1975; Svetlo náčelníka Hatueya, 1975; Zvon lumpov, 1979). Na rozvoji slovenskej detskej literatúry sa však Rudo Moric nezúčastňuje len ako autor, ale i ako významný organizátor. Ako riaditeľ vydavateľstva Mladé letá, podpredseda redakčnej rady celoštátneho časopisu o detskej literatúre Zlatý máj i ako predseda Kruhu priateľov detskej knihy na Slovensku má veľkú zásluhu na súčasnej úrovni slovenskej detskej knihy, na jej dobrej odozve v zahraničí. Napokon i na vychádzaní obnoveného Slniečka má práve on najvýznamnejšiu zásluhu, preto naša redakcia má i osobný dôvod zaželať mu veľa nových tvorivých síl do ďalšej tvorby. Podobné želanie adresujeme i spisovateľovi JÁNOVI BODENKOVI, nositeľovi Ceny Fraňa Kráľa, ktorý sa 6. marca dožíva sedemdesiatich rokov a ktorý je už dnes jediným žijúcim autorom z medzivojnového obdobia, zakladajúcim umelecké tradície slovenskej knihy pre deti a mládež. Jeho román Ivkova biela mať (1938) je už dnes klasickým dielom slovenskej literatúry pre deti a mládež. Je trvácou školou ľudskej lásky, odolávajúcej krutým nástrahám osudu. Trvalé miesto v repertoári kníh pre deti a mládež si nepochybne získa i autorovo druhé dielo Leto na Rovniach, v ktorom podobne ako v knihe Ivkova biela mať spisovateľ zobrazil svet detských útrap, snov a túžob.

Z histórie detských kníh. Tak sa nazýva edícia sovietskeho vydavateľstva Chudožnik, v ktorej majú postupne vychádzať najlepšie pred-revolučné a porevolučné knihy pre deti. Prvou knihou tohto cyklu bola Andersenova rozprávka Slávik, ktorá v Rusku vyšla po prvý raz roku 1912 a ktorá svojou slovesnou i výtvarnou podobou vzbudila veľký čitateľský záujem u detí i dospelých.

Náš tip. Pri príležitosti 30. výročia vydavateľstiev Albatros a Mladé letá vyšla spoločná antológia VÝCHOD SLNKA. Jej zostavovatelia ju pripravili tak, aby vydávala generácie svedectvo o slovesnej tvorbe adresovanej čitateľom od 13 rokov. Slovenskú časť reprezentujú ukážky z tvorby J. Beňu, J. Bodenka, E. Čepčekovej, R. Dobiáša, M. Duričkovej, L. Feldeka, M. Ferka, E. Gašparovej, V. Handzovej, J. Horáka, M. Jančovej, K. Jarunkovej, D. Kováča, P. Kováčika, R. Morica, J. Navrátila, M. Rázusovej-Martákovvej, M. Rúfusa, O. Sliackeho, P. Ševčoviča, V. Šikulu, M. Válka, V. Zamarovského a E. Zúbka. Texty antológie sú publikované po slovensky a po česky. Jej zostavovateľmi sú Eleonóra Gašparová, Hana Ferková a Alena Benešová.

Medzinárodný úspech slovenského ilustrátora. Na 22. medzinárodnej výstave knižných ilustrácií Zlaté pero v Belehrade získal akademický maliar a dvojnásobný nositeľ Zlatého jabĺčka BIB Dušan Kállay Cenu za najlepšie vystavené dielo zahraničného ilustrátora (ilustrácie ku knihe S. Prokofievovej Záhada žltého kufríka a zelenej tabletky). Hlavnú cenu získal juhoslovanský výtvarník Borislav Šajtnač.

Slniečko Mesačník pre deti. Vydávajú Mladé letá, slovenské vydavateľstvo kníh pre mládež. Adresa redakcie: 801 00 Bratislava, Klincová 35/a. Telefón 681-58, 645-87. Šéfredaktor Ján Turan, zást. šéfredaktora dr. Ondrej Sliacky, CSc., výtvarno-technický redaktor Ondrej Máriássy. Tlačia Polygrafické závody, n. p., Bratislava-Krasňany. Rozširuje poštová novinová služba, objednávky prijíma každá pošta a doručovateľ. Objednávky do zahraničia vybavuje PNS — Ústredná expedícia a dovoz tlače, Gottwaldovo nám. 6, 884 19 Bratislava. Vychádza každý mesiac okrem júla a augusta. Cena výtlačku 3 Kčs, ročné predplatné 30 Kčs. Neobjednané rukopisy redakcia nevracia.

Zle nedobre sa
vodilo Ondrovi
tej jari. Ledva
vyčaroval grošik,
už ho uvrátil
v bufete. A
keby len so!

Ľadovali ho štyri
ječibaby, ktoré
sa mu už sto
rokov, nŇkali
za peny.

Ak si pod smrekom
redriemol, vyplacali ho od
čialu a pomsty po
spiacom radku.

Obyčajne ušekal
do stareho mlyna.
Ale dnes hľadal
spasu v lese.

Ječibaby
rozvášnene!
za nŇm!

StrigŇŇ
si ponapichovanŇ
pozbielal,
nalozil na
plece a...

... odniesol
domov.

Obnovil prevádzku
vederneho mlyna.

Ked' nie je
viedor,
melŇ
ječibaby
Ňstami.

A strigŇŇ Ondro?
Prave dopŇja sŇrdŇ
pivo a sŇdečne vŇd
pozdravuje.

